

İNGİLTERE'DE COVİT-19 SALGINI

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ.....	3
TABLO LİSTESİ.....	3
GRAFİK LİSTESİ	3
KISALTMALAR	4
1. COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI.....	5
1.1. COVID-19 NEDİR?	5
1.2. COVID-19'UN BELİRTİLERİ VE ÇEŞİTLERİ	6
1.3. COVID-19'DAN KORUNMA YOLLARI	8
1.4. TEDAVİ YÖNTEMLERİ.....	9
2. DÜNYADA COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI	9
2.1. SALGINA İLİŞKİN VERİLER	11
2.2. DÜNYADA EN ÇOK VAKA GÖRÜLEN ÜLKELER	15
2.3. DÜNYADA DAHA ÖNCE GÖRÜLMÜŞ SALGIN HASTALIKLAR	17
3. İNGİLTERE'DE COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI	18
3.1. İNGİLTERE'DE GÖRÜLEN VAKA SAYISI	18
3.2. EKONOMİK DEĞİŞİM.....	20
3.3. TOPLUMSAL DEĞİŞİM	22
3.4. İNGİLTERE HÜKÜMETİNİN ALDIĞI TEDBİRLER	24
3.4.1. Sağlık Sektörü ve Halk Sağlığı Kapsamında Alınan Tedbirler	24
3.4.2. Ekonomik Tedbirler	26
3.4.3. Vergi Tedbirleri.....	28
3.4.4. İstihdama Yönelik Tedbirler.....	30
3.4.5. Gümrük Tedbirleri	33
3.4.6. Lojistik Tedbirler.....	34
4. TÜRKİYE – İNGİLTERE İLİŞKİLERİ.....	34
4.1. EKONOMİK DURUM	34
4.2. LOJİSTİK DURUM	35
4.3. KARŞILIKLI GERÇEKLEŞTİRİLEN YARDIMLAR	36
5. KAYNAKÇA.....	37

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: COVID-19 Salgının İlk Günleri	5
Şekil 2: Çin'den Yayılan Koronavirüsün Başlıca Belirtileri	6
Şekil 3: Koronavirüsün Mikroskopik Görüntüsü	7
Şekil 4: Koronavirüsten Korunmak İçin Neler Yapılmalıdır?	8
Şekil 5: Koronavirüsün İşletmelerde Üretim-İmalat Süreçlerine Etkisi	12
Şekil 6: Dünya Çapında COVID-19 Tedbirleri Kapsamında Kapanan Okullar	14
Şekil 7: Dünya Çapında Ülkelere Göre Onaylanmış Vaka Sayıları	15
Şekil 8: Hükümetin COVID-19 Testi için 5 Sütunlu Stratejisi	25

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Dünyada En Çok Vaka Görülen Ülkeler	16
Tablo 2: GTS'ye Göre Türkiye'nin Dış Ticaret Verileri (Milyon \$)	34
Tablo 3: GTS'ye Göre Türkiye'nin İngiltere İle Dış Ticareti	35

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: İngiltere Günlük COVID-19 Vaka Sayısı	20
Grafik 2: İngiltere COVID-19 Günlük Verileri	20
Grafik 3: Avrupa Komisyonu Tüketici Endeksi, Net Denge: İngiltere	21
Grafik 4: Google'ın Mobilite Trendlerindeki İşyerlerinde 17 Şubat 2020 İtibariyle Görülen Değişiklik: İngiltere	21
Grafik 5: İngiltere Limanlarındaki Trafik	22
Grafik 6: COVID-19 Nedeniyle Maliyesi Etkilenen Hane Oranı: İngiltere, 9-20 Nisan 2020	23
Grafik 7: COVID-19 Nedeniyle Operasyonel İşgücü Ayarlamaları	23
Grafik 8: İşsizlikle İlgili Bir Grup Terim İçin Haftalık Web Arama Sıklığı, Ortalamadan Standart Sapmalar : 2019- 2020, İngiltere	24

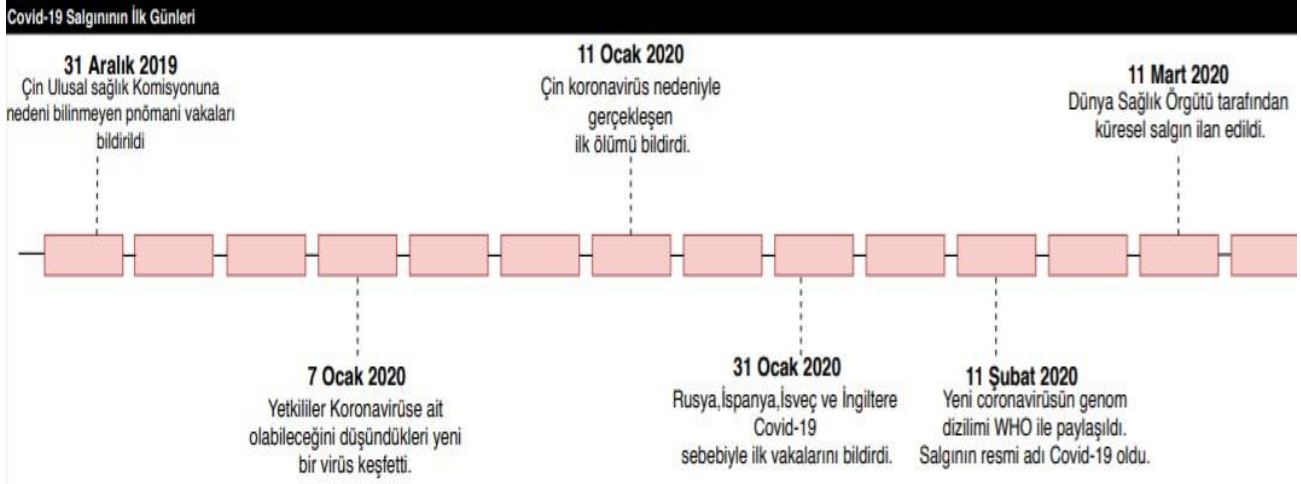
KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği
ABD: Amerika Birleşik Devletleri
BBB: İngiliz İş Bankası (British Business Bank) CBILS: Koronavirüs İş Kesintisi Kredi Planı CCFF: COVID-19 Kurumsal Finansman Tesisi CDC: Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi
CLBILS: Koronavirüs Büyük İşletme Kesinti Kredi Programı COVID-19 : Korona Virüs Hastalığı-19
DAX: Alman Birleşik Borsa Endeksi (Deutscher Aktienindex) DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü
DTÖ: Dünya Ticaret Örgütü ECB: Avrupa Merkez Bankası FED: ABD Merkez Bankası
FTSE: Financial Times Menkul Kıymetler Borsası/Londra Borsası (Financial Times Stock Exchange) GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GTS: Genel Ticaret Sistemi
HM: İngiltere Gelir ve Gümrük İdaresi HMRC: İngiltere Gelir ve Gümrük İdaresi
ICVT: Uluslararası Virüs Taksonomisi Komitesi IMF: Uluslararası Para Fonu
JRS: Job Retention Scheme KDV: Katma Deđer Vergisi KGF: Kredi Garanti Fonu
KOBİ: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler KKE: Kişisel Koruyucu Ekipman
LLP: Komandit Şirket
MERS: Ortadođu Solunum Yetmezliđi Sendromu (Middle East Respiratory Syndrome) MOSS: Mini Tek Noktada Mağaza
NHS: Ulusal Sağlık Hizmetleri NIC: Ulusal Sigorta Primleri
ONS: Birleşik Krallık İstatistik Ofisi ÖTS: Özel Ticaret Sistemi
PAYE: Kazandıkça Öde Sistemi
RF: Çözüm Vakfı (Resolution Foundation) RNA: Ribo Nükleik Asit
SARS: Şiddetli Akut Solunum Yetmezliđi Sendromu (Severe Acute Respiratory Syndrome) SARS-Cov-2: Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu Koronavirüsü 2
SSP:YasalHastaÜcr.
TTP:ÖdemeSüresi
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü vb.: ve benzeri
vs: vesaire

1. COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI

İlk olarak, Çin'in Hubei bölgesinin başkenti olan Wuhan şehrinde Aralık 2019 sonunda çeşitli hastalarda belirli bir neden olmaksızın gelişen ve tedavi ile aşıllara cevap vermeyen bir zatürre (pnömani) görülmesi üzerine SARS-CoV-2 olarak adlandırılan yeni bir koronavirüs teşhis edilmiştir. Kısa süre içerisinde de bu virüs ile ilişkili enfeksiyonların bir salgın halini aldığı görülmüştür. Kişiden kişiye bulaşabilen virüsün bulaşma oranı 2020 Ocak ortasında büyüme göstermiş, ilerleyen zamanlarda Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya-Pasifik'te yer alan çeşitli ülkelerde yaşanan virüs vakaları rapor edilmeye başlanmıştır. 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından küresel salgın ilan edilmiştir.

Şekil 1: COVID-19 Salgının İlk Günleri

1.1. COVID-19 NEDİR?

Koronavirüsler, hayvanlarda veya insanlarda hastalığa neden olabilecek büyük bir virüs ailesidir. Koronavirüsler; esas kaynağı yarasalar olmak üzere develer, kediler ve sığırlar gibi birçok hayvan türünde yaygın olarak görülen bir virüs ailesidir. Bu virüsler nadiren de olsa hayvanlardan bulaşma yolu ile insanları enfekte edebilir. MERS ve SARS Koronavirüs gibi insandan insana bulaşabilir. İnsan koronavirüsleri ise ilk 1960'lı yıllarda tespit edilmiştir. Koronavirüsler RNA virüsleridir ve alfa, beta, gama ve deltakoronavirüsler olarak 4 alt grupta incelenmektedir. Mikroskopik olarak etrafında taç görünümü ya da güneşteki patlamalara benzer şekilde bir hale vardır. Bu nedenle Latince'de taç anlamına gelen corona ismi verilmiştir, kısacası koronavirüs (coronavirüs) taçlı virüs anlamına gelmektedir. Bu taç görünümü, virüsün zarfında yıldızimsı çıkıntılar şeklinde bulunan glikoproteinlerden oluşmaktadır. Koronavirüs ailesi bilinen en büyük genomik yapıya sahip (30 kb genom) RNA virüs ailesidir.

Wuhan şehrinde salgına neden olan koronavirüs diğerlerinden farklı olduğu için geçici olarak yeni keşfedilmiş koronavirüs olarak isimlendirilmiştir (2019-nCov). İnsanlarda, koronavirüsün soğuk algınlığından Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) gibi daha şiddetli hastalıklara kadar solunum yolu enfeksiyonlarına neden olduğu bilinmektedir. COVID-19 (eski adıyla 2019-nCov), MERS ve SARS'a genetik olarak benzer şekilde bir betakoronavirüstür. Özellikle SARS virüs ile yakın benzerliğe sahiptir. Lakin özellikleri yönünden farklılıklar göstermekte ve zaten bu yüzden ayrı bir isimle anılmaktadır.

11 Şubat itibarıyla DSÖ yeni korona virüsü COVID-19 (corona virus disease-19) olarak isimlendirmiştir. COVID-19 ismine karar verilirken DSÖ danışmanları sadece hastalığa neden olan virüs türüne odaklanmıştır. Co ve Vi koronavirüsten, "d" İngilizcede hastalık anlamına gelen "disease" kelimesinden, 19 ise vakaların görülmeye başlandığı yıl olan 2019'dan gelmektedir. Dünya Sağlık Örgütü bu hastalığı COVID-19 olarak isimlendirmesine

karşın, Uluslararası Virüs Taksonomisi Komitesi (ICVT) bu virüsün ismini SARS-CoV-2 olarak belirlemiştir. Çünkü 2002 yılında ortaya çıkan bir başka koronavirüs olan SARS ile genomik yapısı %82 oranında eşleşmektedir.

Koronavirüsün, virüs ile temastan semptomların oluşmasına kadar geçen sürenin (kuluçka süresi) 2 ile 27 gün olduğu, virüsün belirtiler ortaya çıkmadan önce de bulaşıcı olduğuna dair bazı kesin olmayan kanıtlar bulunmaktadır. Ayrıca virüsün, bağışıklık sistemi zayıf olan ileri yaşta kişiler ve çok genç olanlar için virüsün pnömoni veya bronşit gibi çok daha ciddi solunum yolu hastalığına neden olduğu görülmüştür. Elde edilen veriler doğrultusunda ileri yaş ve eşlik eden hastalığı (astım, diyabet, kalp hastalığı gibi) olanlarda virüsün ağır hastalık oluşturma riskinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

1.2. COVID-19'UN BELİRTİLERİ VE ÇEŞİTLERİ

Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezine (CDC) göre tüm semptomların yanı sıra bir hastanın SARS-CoV-2 yönünden değerlendirilmesi için hastalığının laboratuvarca kanıtlanmış olması, hastalığın yeni tespit edildiği yahut fazla ilerleme kaydetmediği bölgelerde ise yurt dışı seyahat geçmişi ve bu kişilerle temas geçmişi araştırılarak ortaya konması gerekmektedir. Bu kriterleri sağlamayan fakat şiddetli hastalık belirtisine sahip ve etiyolojisi belirlenememiş vakaların da yeni koronavirüs açısından değerlendirilmesi gerekebilmektedir.

Bildirilen semptomlar vakaların %90'ında ateş, %80'inde yorgunluk ve kuru öksürük, %20'sinde nefes darlığı ve %15'inde solunum sıkıntısı içermektedir. Yaygın olmayan semptomlar ise baş ağrısı, burun tıkanıklığı, boğaz ağrısı, balgamlı öksürük, kas veya eklem ağrısı, üşüme, mide bulantısı veya kusma ve ishaldir. Göğüs röntgeni her iki akciğerde de belirti vermekte ve kan testleri genellikle düşük beyaz kan hücresi sayımı göstermektedir.

Koronavirüs enfeksiyonları, üst ve alt solunum yollarını etkilemektedir. Sıklıkla hafif üst solunum yolları enfeksiyonu (soğuk algınlığı) şeklinde geçirilmesine rağmen bu enfeksiyonda şiddetli hastalık tablosu ve ölüm görülebilmektedir. SARS ve MERS virüs şiddetli solunum yolu hastalığına neden olurken henüz keşfedilmiş COVID-19 klinik belirtileri tam açık değildir. Onaylanan vakalarda bulgular ise az ya da hiç semptom olmayan tablodan, şiddetli hastalık ve ölüme kadar geniş bir aralıktadır. Çoğu insanın özellikle çocukluk döneminde koronavirüs enfeksiyonu geçirdiği düşünülmektedir. Genç kişilerde hastalık hafif soğuk algınlığı şeklindeyken şiddetli solunumsal yetmezlik daha sıklıkla ileri yaşta kişilerde ve yaşı fark etmeksizin eşlik eden diğer hastalıkların varlığında (hipertansiyon, diyabet, kalp-damar hastalıkları, kanser, bağışıklık sisteminin baskılandığı durumlar) görülmektedir.

Şekil 2: Çin'den Yayılan Koronavirüsün Başlıca Belirtileri

Kaynak: Dünya Sağlık Örgütü
İngiltere'de COVID-19 Salgını, Mayıs 2020

Yetişkinlerde ve çocuklarda görülen nezle vakalarının önemli bir kısmından koronavirüslerin sorumlu olduğu düşünülmektedir. Bu virüs grubu, ateş ve bademciklerin büyümesi gibi semptomlara neden olmakla beraber en çok kış ve erken baharda nezleye yol açmaktadır. Bunlara ek olarak koronavirüsler zatürre ile bronşite neden olabilmektedirler. 7 adet farklı insan koronavirüsü bulunmaktadır:

1. İnsan koronavirüsü 229E (HCoV-229E)
2. İnsan koronavirüsü OC43 (HCoV-OC43)
3. SARS koronavirüsü (SARS-CoV)
4. İnsan koronavirüsü NL63 (HCoV-NL63, Haven koronavirüsü)
5. İnsan koronavirüsü HKU1
6. MERS koronavirüsü (MERS-CoV)
7. Yeni koronavirüs (CoVID-19)

Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu (SARS)

İnsanlarda SARS-CoV koronavirüsünün neden olduğu bir solunum yolu sendromudur. 2002 ile 2003 yılları arasında Hong Kong'dan yayılan SARS salgını neredeyse pandemi haline gelmiş ve dünya çapında 8422 vaka ve 1524 ölüme yol açmıştır. Dünya Sağlık Örgütü ölüm oranını %10,9 olarak açıklamıştır.

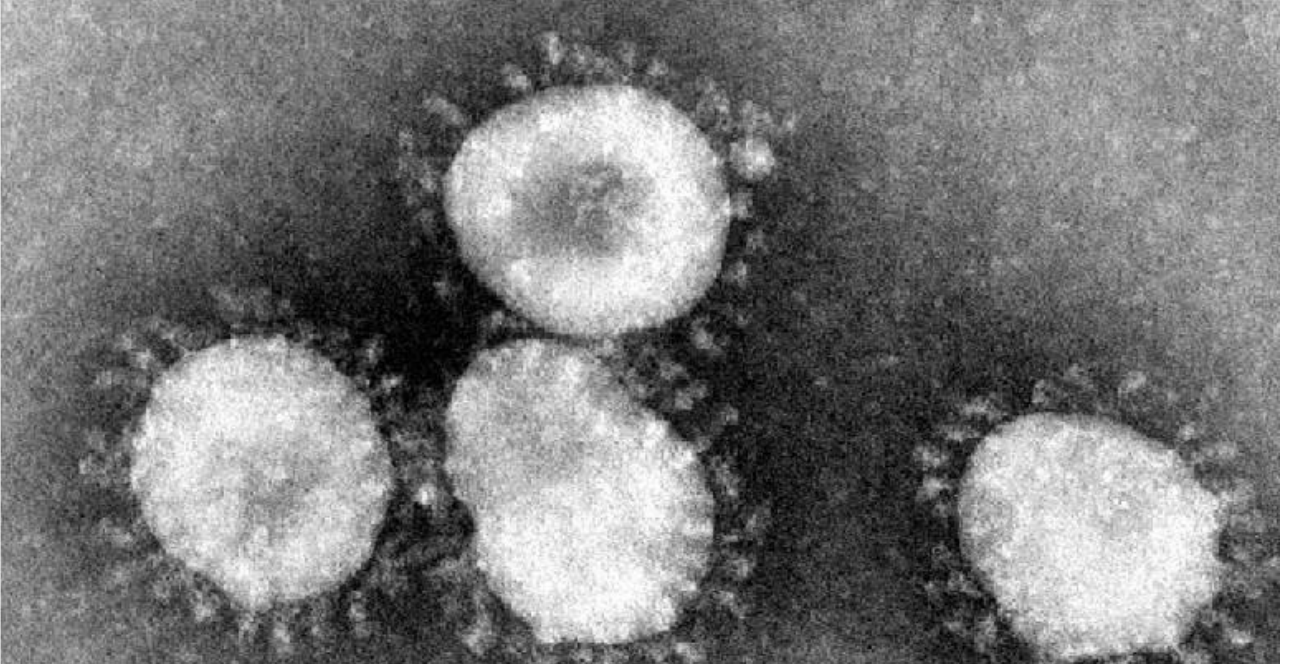
Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS)

İlk olarak 2012 yılında Suudi Arabistan'da tespit edilmiş, MERS-CoV'un yol açtığı bir koronavirüs enfeksiyonudur. Bu virüsün bulaştığı hastaların %36'sı hayatını kaybetmektedir. Nefes darlığı, öksürük ve ateş hastalığın en önemli belirtileri arasındadır. Bazı bünyeler hastalığı hafif belirtilerle atlatabilir. Hastalıktan kurtulanların virüsü bulaştırma riski yoktur.

Şiddetli Akut Solunum Yolu Sendromu Koronavirüsü 2 (SARS-Cov-2)

Şiddetli akut solunum yolu sendromu koronavirüsü 2 veya COVID-19 veya Wuhan koronavirüsü, ilk olarak 2019'da bildirilmiş, Çin'in Wuhan kenti kökenli bir virüsdür. İnsandan insana bulaşabilen virüsün bulaşma hızı 2020 yılının Ocak ayı ortalarında hızlanmıştır. Virüsün kuluçka dönemi 4-14 gündür. Virüsün bulaştığı bireylerde görülen ölüm oranının %3'ün altında olduğu tahmin edilmektedir.

Şekil 3: Koronavirüsün Mikroskopik Görüntüsü

Kaynak: Rusya İnsan Sağlığı ve Tüketiciyi Koruma Kurumu

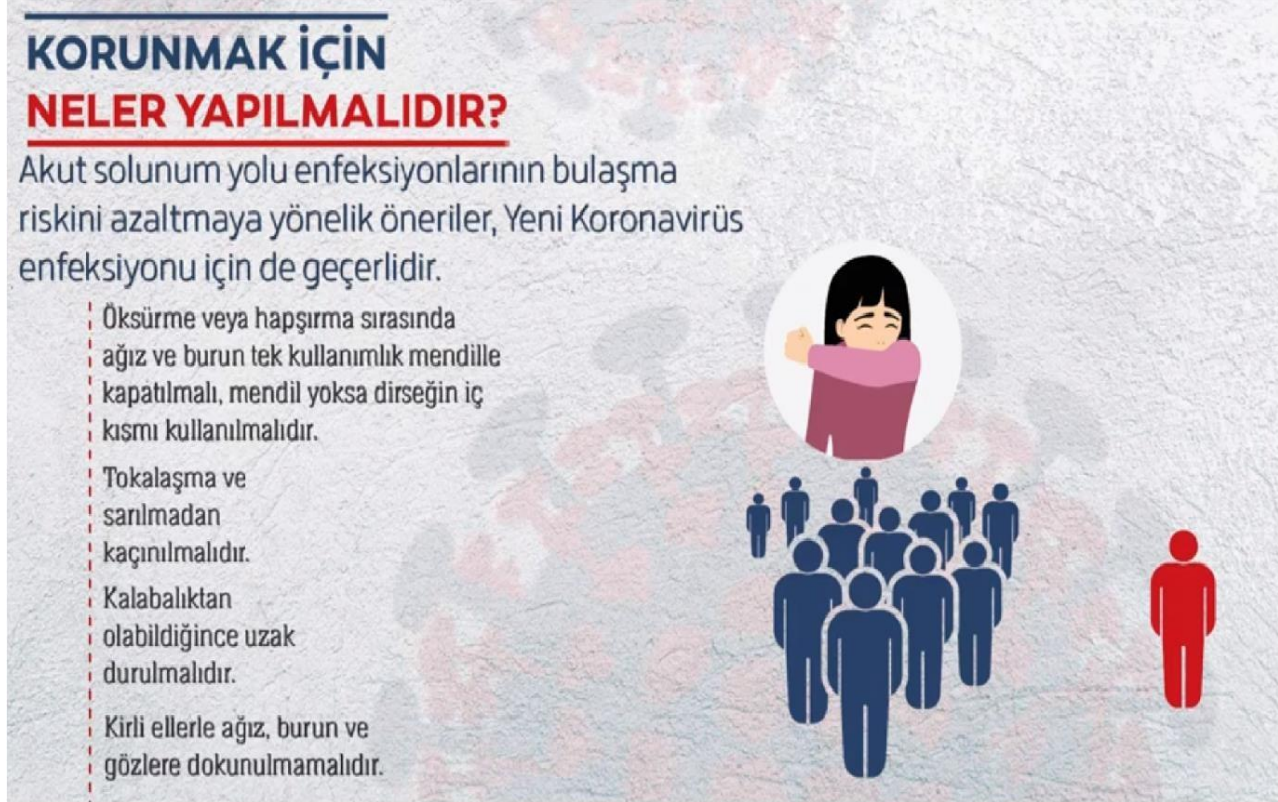
İngiltere'de COVID-19 Salgını, Mayıs 2020

1.3. COVID-19'DAN KORUNMA YOLLARI

Kişisel hijyen kuralları korunma için oldukça önemlidir. Bireylerin dikkat edebileceği kişisel hijyen kuralları olarak elleri sıkça yıkamak veya virüsleri öldürebilecek kolonya veya diğer antibakteriyel maddeler ile elleri temizlemek en temel kurallardandır.

Virüs çok kolay bulaşabildiği için ek korunma önlemleri alınmalıdır. Virüsün en temel bulaşma yolu solunum yolu olduğu için kalabalıklardan uzak durmak, başka kişilerle yakın etkileşimden kaçınmak, solunum yollarını korumak virüsten korunmayı sağlayabilir. Kalabalık ortamlara girildiğinde solunum yollarının maske veya başka herhangi bir bez ile kapatılması havada bulunan damlacıkların solunmasını engelleyeceği için koruyucu önlem olarak uygulanabilir. Eğer bu şekilde bir önlem alınıyorsa maskelerin 2 veya 3 saat aralıklarla değiştirilmesi, diğer koruyucu atkı veya şal benzeri bezlerin de sıklıkla değiştirilmesi ve yıkanması gerekmektedir.

Sekil 4: Koronavirüsten Korunmak İçin Neler Yapılmalıdır?

Kaynak: T.C. Sağlık Bakanlığı

T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen önlemler şu şekilde sıralanmıştır:

- El temizliğine dikkat edilmelidir. Eller en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla yıkanmalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik veya antibakteriyel içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- Eller yıkanmadan ağız, burun ve gözlerle temas edilmemelidir.
- Hasta insanlarla temastan kaçınılmalıdır (mümkün ise en az 1 metre uzakta bulunulmalıdır).
- Özellikle hasta insanlarla veya çevreleriyle doğrudan temas ettikten sonra eller sık sık temizlenmelidir.
- Öksürme veya hapsirme sırasında burun ve ağız tek kullanımlık kağıt mendil ile örtülmeli, kağıt mendilin bulunmadığı durumlarda ise dirsek içi kullanılmalı, mümkünse kalabalık yerlere girilmemeli, eğer girmek zorunda kalınıyorsa ağız ve burun kapatılmalı, tıbbi maske kullanılmalıdır.

- Hastaların yoğun olarak bulunması nedeniyle mümkün ise sağlık merkezlerine gidilmemeli, sağlık kuruluşuna gidilmesi gereken durumlarda diğer hastalarla temas en aza indirilmelidir.
- Çiftlikler, canlı hayvan pazarları ve hayvanların kesilebileceği alanlar gibi genel enfeksiyonlar açısından yüksek riskli alanlardan kaçınılmalıdır.
- Seyahat sonrası 14 gün içinde herhangi bir solunum yolu semptomu olursa maske takılarak en yakın sağlık kuruluşuna başvurulmalı, doktora seyahat öyküsü hakkında bilgi verilmelidir.

Benzer şekilde T.C. Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın açıkladığı 14 kural ise şu şekildedir:

- Ellerinizi sık sık su ve sabun ile en az 20 saniye boyunca ovalayarak yıkayın.
- Soğuk algınlığı belirtileri gösteren kişilerle aranıza en az 3-4 adım mesafe koyun.
- Öksürme veya hapşırma sırasında ağız ve burnu tek kullanımlık mendille kapatın. Mendil yoksa dirseğin iç kısmını kullanın.
- Tokalaşma, sarılma gibi yakın temaslardan kaçının.
- Ellerinizi gözlerinize, ağızınıza ve burnunuza dokunmayın.
- Yurt dışı seyahatlerinizi iptal edin ya da erteleyin.
- Yurt dışından dönüşte ilk 14 günü evinizde geçirin.
- Bulduğunuz ortamları sık sık havalandırın.
- Kıyafetlerinizi 60-90°C'de normal deterjanla yıkayın.
- Kapı kolları, armatürler, lavabolar gibi sık kullandığınız yüzeyleri su ve deterjanla her gün temizleyin.
- Soğuk algınlığı belirtileriniz varsa yaşlılar ve kronik hastalığı olanlarla temas etmeyin, maske takmadan dışarı çıkmayın.
- Havlu gibi kişisel eşyalarınızı ortak kullanmayın.
- Bol sıvı tüketin, dengeli beslenin, uyku düzeninize dikkat edin.
- Düşmeyen ateş, öksürük, ve nefes darlığınız varsa, maske takarak bir sağlık kuruluşuna başvurun.

1.4. TEDAVİ YÖNTEMLERİ

Henüz hastalığı tedavi edecek herhangi bir antiviral ilaç bulunmamaktadır. Diğer viral enfeksiyonların tedavisinde kullanılan antiviral ilaçlar koronavirüs enfeksiyonlarının tedavisinde de denenmiş ancak etkili bir sonuç elde edilememiştir. Mevcut ilaçların test edilmesi de dahil olmak üzere geliştirme çabaları devam etmektedir. Kullanılan tedavi semptomatik olup yatak istirahati, bol sıvı tüketimi ve günlük alınması gerekli kalorinin alınması vücut direnci açısından gereklidir. Zira hastalığı tedavi edecek olan vücut direncidir. Hastanın genel durumuna göre gerekli destekleyici tedavi uygulanmaktadır. Hastalığın şiddetine bağlı olarak oksijen tedavisi, intravenöz sıvılar ve solunum desteği uygulamaları gerçekleştirilmektedir.

2. DÜNYADA COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI

Pandemi, en basit tanımıyla dünyada eşzamanlı olarak çok yaygın bir şekilde çok fazla sayıda insanı tehdit eden bulaşıcı hastalıklara verilen isimdir. Bir hastalığın pandemi ilan edilmesi Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılmaktadır. 2009 yılında yine aynı şekilde bütün dünyayı saran hastalık domuz gribi de pandemik hastalık ilan edilmiş, yüzbinlerce kişinin ölümüne sebep olmuştur.

Bir hastalığın pandemi olabilmesi için istikrarlı bir şekilde, dünyanın farklı noktalarında, kitleler üzerinde görülmeye başlaması gerekmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımlamasına göre bir hastalığın pandemi olabilmesi için üç kriter aranmaktadır:

- Yeni bir virüs olması,
- İnsanlara kolayca geçebilmesi,
- İnsan insana kolay ve sürekli bir şekilde bulaşması.

İlk olarak Aralık 2019 tarihinde Çin'in Hubei bölgesinin başkenti olan Wuhan'da belirli bir neden olmaksızın gelişen ve tedavi ile aşılara cevap vermeyen bir zatürre görülmesi üzerine yeni bir koronavirüs teşhis edilmiştir. Kişiden kişiye kolaylıkla bulaşabilen bu virüsün bulaşma oranı 2020'nin Ocak ortasında büyüme göstermiştir.

İlerleyen zamanlarda Avrupa, Kuzey Amerika ve Asya Pasifik'te yer alan çeşitli ülkelerde yaşanan virüs vakaları rapor edilmeye başlanmıştır. 11 Mart 2020 tarihine gelindiğinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel salgın (pandemi) ilan edilmiştir. 13 Mart 2020'de Avrupa'nın artık koronavirüs krizinin merkez üssü haline geldiği bildirilmiştir.

Virüsün yayılmasını önlemek amacıyla alınan önlemler ilk olarak virüsün ilk ortaya çıktığı Wuhan'da gerçekleştirilmiştir. Wuhan'ın içine ve dışına seyahatlerde etkili bir karantina, 23 Ocak 2020 saat 10'dan itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Wuhan'a ve Wuhan dışına uçuşlar ve trenler, halk otobüsleri, metro sistemi ve uzun mesafe otobüsleri bir sonraki duyuruya kadar askıya alınmıştır. Bunun ardından, Hubei bölgesinde bulunan en az 15 şehirde daha ulaşım benzer şekilde kısıtlandırılmıştır. Pekin'deki Yasak Şehir, geleneksel tapınak fuarları ve diğer kutlama amaçları toplantılar dahil olmak üzere birçok Yeni Yıl etkinlikleri bulaşma korkusuyla iptal edilmiştir. Hong Kong ayrıca bulaşıcı hastalık yanıt düzeylerini en üst seviyeye çıkarmış ve acil durum ilan etmiş, Şubat ortasına kadar okullarını kapatmış ve Yeni Yıl kutlamalarını iptal etmiştir. 30 Ocak tarihinde Dünya Sağlık Örgütü, hastalığın diğer ülkelere ve Çin'in bütün eyaletlerine yayılması nedeniyle uluslararası acil durum ilan etmiştir.

Çin'in ardından tüm dünyada da virüsün yayılmasını önlemek amacıyla ülkeler ve organizasyonlar çeşitli önlemler almaya devam etmiştir. İspanya ve İtalya tüm ülkede karantina uygulaması başlatmıştır. Bütün spor müsabakaları edilmiş, okullar ve üniversiteler kapatılmıştır. Süpermarket ve eczaneler dışındaki işletmelere kısıtlamalar getirilmiştir. Fransa, ülke çapında alarm seviyesini 3'e yükseltmiştir. 23 şubat 2020'de Güney Kore ülkede en yüksek alarm durumunu ilan etmiştir. 17 Mart 2020 tarihinden itibaren Fransa'da kısmi sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Bulgaristan, virüsün yayılmasını engellemek için ülkede 13 Nisan 2020'ye kadar olağanüstü hâl ilan etmiştir. Okullar, üniversiteler ve spor müsabakalarına bir ay ara verilmiştir. 13 Mart 2020'de ABD, ulusal acil durum ilan etmiştir. İran, Mart ayında şehirlerarası seyahatte kısıtlamalar getirildiğini duyurmuştur. İngiltere'de ikiden fazla kişinin toplanmasını yasaklamış ve seyahat ve dış mekan aktiviteleri, kafeler restoranların kapatılması sağlanmıştır.

Mart ayında dünya genelinde müzeler, kütüphaneler, performans mekanları ve diğer kültürel etkinlikler, sergiler iptal edilmiş, ertelenmiş ya da süresiz olarak kapatılmıştır. Buna karşılık olarak dijital platformlar aracılığıyla alternatif hizmetler sunabilmek amacıyla yoğun çabalar sarf edilmiştir.

2020 yılında gerçekleşmesi planlanan sosyal kültürel birçok etkinlik iptal edilmiş ya da ertelenmiştir. Ödül törenleri, spor müsabakaları, ligler belirsiz süreliğine durdurulmuştur. NBA, İtalya Seri A, Premier Lig, Süper Lig karşılaşmalarına ara verilmiştir. 2020 Avrupa Futbol Şampiyonası, 2020 Eurovision Şarkı Yarışması, 2020 Yaz Olimpiyatları koronavirüs salgını nedeniyle 2021 yılına ertelenmiştir.

2.1. SALGINA İLİŞKİN VERİLER

Finansal Veriler

COVID-19 koronavirüs salgını dünya çapında ilişkili birçok ekonomik çalkantıya neden olmuş, hisse senedi, tahvil ve emtia (ham petrol ve altın dahil) piyasaları da dahil olmak üzere finansal piyasalar üzerinde geniş kapsamlı ve ciddi etkiler yaratmıştır. Birçok ülkeyi olumsuz yönde etkilemiş, ekonomik, toplumsal, sosyal bozulmalara sebep olmuştur. İşsizlik rakamları ülke farkı göze kimsiz artmış, ülkelerin sağlık sistemleri büyük alarmlar vermeye başlamıştır. Küresel çapta yaşanan bu kriz, ülkelerin virüsle başa çıkabilmek için birlikte hareket etmelerini gerektirmiştir.

Koronavirüs salgınının dünya çapında Çin dışında koronavirüs yaygınlaştıkça Şubat 2020 sonlarında, Dow Jones Sanayi Ortalaması ve FTSE, %3'ten fazla düşmüştür. Asya genelindeki bu sert düşüşleri, Avrupa'da düşen gösterge endeksleri takip etmiştir. DAX, CAC 40 ve IBEX 35'in her biri yaklaşık %4 düşmüş ve FTSE MIB %5'in üzerine düşmüştür. Petrol fiyatında büyük bir düşüş ve altın fiyatında 7 yılın en yüksek seviyesinde büyük bir artış olmuştur.

Koronavirüs salgınıyla ilgili endişeler nedeniyle NASDAQ-100, S&P 500 Endeksi dahil olmak üzere çeşitli ABD borsa endeksleri 2008 yılından bu yana en keskin düşüşlerini kaydetmiştir. Dow Jones, 2008 mali krizinden bu yana bir günlük en büyük düşüş olan 1,191 puan düşmüştür. Şubat ayında dünya borsaları 2008 mali krizinden bu yana en büyük tek hafta düşüşünü bildirmiştir.

Mart ayına gelindiğinde, S&P 500, borsa açıldıktan sonra dört dakika içinde %7 düşerek 2007-08 mali krizinden bu yana ilk kez bir devre kesiciyi tetiklemiş ve 15 dakika boyunca ticareti durdurmuştur. 10 yıllık ve 30 yıllık ABD Hazine tahvillerindeki getiri, rekor seviyelere ulaşmış ve 30 yıllık tahviller tarihte ilk kez %1'in altına düşmüştür. Asya-Pasifik borsalar kapatılmıştır. Nikkei 225 arasında Tokyo borsasında da 1 yıl içerisinde en yüksek düşüş %20 oranıyla görülmüştür. Avrupa borsaları %11 düşüşle kapatılmıştır.

Petrol fiyatlarında %8 düşüş gerçekleşmiştir. Mart 2020'de ham petrol fiyatlarının çöküşü ve borsa çöküşüyle sonuçlanan OPEC+ anlaşmasına varılamamasının ardından Rusya-Suudi Arabistan petrol fiyatı savaşı açıklanmıştır. Rusya-Suudi Arabistan petrol fiyat savaşı başta ABD olmak üzere birçok ülkeyi olumsuz etkilemiştir. Mart ayında, petrol fiyatlarının 2008 yılından bu yana kendi büyük tek haftalık düşüş yaşanmıştır.

İşsizlik Verileri

Uluslararası Çalışma Örgütü, 2020 yılının ikinci çeyreğinde küresel çalışma saatlerinin yaklaşık %6,7 düşeceğini ve bunun da 195 milyon tam zamanlı çalışana eşdeğer olduğunu açıklamıştır. Ayrıca, 2008 mali krizinde yaşanan 25 milyona yakın iş kaybına kıyasla sadece ilk çeyrekte 30 milyon iş kaybının yaşanmış olabileceğini belirtilmiştir.

Ocak ve Şubat 2020'de, Wuhan'daki salgının yüksekliği sırasında, Çin'de yaklaşık 5 milyon insan işini kaybetmiştir. Mart 2020'de, 10 milyondan fazla Amerikalı işini kaybetmiş ve hükümet yardımına başvurmuştur. 21 Mart 2020'ye kadar geçen sürede 3.3 milyon yeni işsizlik talebi kaydı yapılmış olup bir önceki en yüksek kayıt 1982'de 700 bin olarak kaydedilmiştir. 4 Nisan'a kadar geçen süre içerisinde üç hafta içinde sadece ABD'de 16 milyon iş kaybedilmiştir. Federal Rezerv Bankası St. Louis, koronavirüs salgınının ABD'de 47 milyon iş kaybına neden olabileceğini ve işsizlik oranının %32'ye çıkabileceğini öngörmüştür.

Hindistan'da yaşanan karantina uygulamaları sonrası milyonlarca göçmen işçi işsiz kalmıştır. Angus Reid Enstitüsü'nden yapılan ankette Kanadalı hanelerin %44'ünde bir tür iş kaybı yaşandığı bulunmuştur.

2020 Mart ortasında karantina uygulamaları başladığından beri İspanya'da yaklaşık 900 bin işçi işini kaybetmiştir. Mart ayının ikinci yarısında 4 milyon Fransız işçi geçici işsizlik ödeneği için başvurmuş ve 1 milyon İngiliz işçi destek kredi programına başvurmuştur. Almanya'daki yaklaşık yarım milyon şirket, işçilerini Kurzarbeit olarak bilinen devlet tarafından sübvans edilen kısa süreli çalışma programlarına göndermiştir. Alman kısa süreli çalışma tazminat programı Fransa ve İngiltere tarafından da uygulanmaya başlanmıştır.

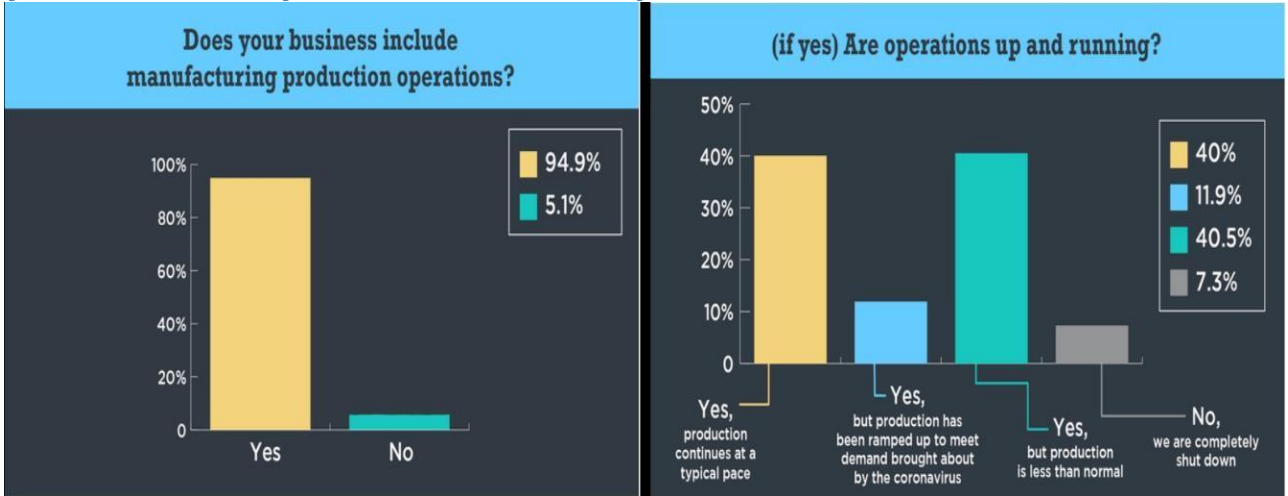
Sektörel Daralma

Birçok hava yolu faaliyetlerini durdurmuştur. British Airways, Finnair, Qatar Airways, United Airlines ve Air Canada çeşitli sebepler belirterek Çin'e uçuşlarını askıya almıştır. Türk Hava Yolları kademeli olarak önce yurtdışı seferlerini daha sonra yurtiçi seferlerini azaltmıştır. Bir süre sonra faaliyetlerini tamamen durdurduğunu açıklamıştır. Dünya şehirlerinin çoğunda, planlanan seyahat %80-90 oranında azalmıştır. Yolcu gemisi endüstrisi de koronavirüsün ilk toplu görüldüğü yerlerden biri olan *Diamond Princess* isimli yolcu gemisi vakasından etkilenmiş ve böylece seyir hatlarında %70-80 düşüş gerçekleşmiştir.

Hizmet sektörü de koronavirüs sebebiyle olumsuz etkilenmiştir. Restoranlar, kafeler, sinemalar, tiyatrolar, müzeler kapatılmış, çalışmalarına ara verilmiştir. Dünya genelinde önemli birçok fabrika üretimini durdurmuş veya üretimine ara vermiştir. ABD'deki üç önemli araba üreticisi tüm üretimini durdurmuştur. Airbus, Michelin, Skoda, Brembo, Maserati, Renault Grubu, Fiat, Lamborghini ve Ferrari dahil birçok firma İtalya, İspanya, Fransa, Sırbistan, Slovakya ve Polonya'daki fabrikalarında üretime ara vermiştir. Volkswagen, fabrikalarında üretimi iki haftalığına durdurmuştur. ABD'de yeni araç satışları %40 azalmıştır. Dünyanın dört bir yanındaki alışveriş merkezleri, çalışma saatlerini azaltarak veya geçici olarak kapatılarak koronavirüs salgını sebebiyle tedbir almıştır. Starbucks, Çin'deki şubelerinin yarısından fazlasını kapatmıştır. Ikea, Çin'de bulunan mağazalarını kapatma kararı almıştır.

Industry Week tarafından yapılan bir ankette koronavirüs salgınının üretim işletmelerindeki yansımaları araştırılması hedeflenmiştir. Ankete katılanların %94,9'unun çalıştığı işletme, üretim-imalat sektöründe faaliyet göstermektedir. Araştırma sonucunda ortaya çıkan sonuçlar, bazı üretim işletmelerinin operasyonlarında azalmalar gerçekleşirken, diğer üretim işletmelerinde artışlar göstermektedir. %7,3'lük bir kısım üretimlerini durdurduğunu, %40,5'lik kısım ise normalden daha az üretim yapıldığını belirtmiştir. Buna karşın, %40'lık kısım üretimin normal hızda devam ettiğini ve %11,9'luk kısım koronavirüs sebebiyle artan talebin karşılanması amacıyla üretimin arttığını belirtmiştir.

Şekil 5: Koronavirüsün İşletmelerde Üretim-İmalat Süreçlerine Etkisi

Kaynak: Industry Week

Turizm sektörü de koronavirüs salgınından etkilenmiş, turizm sektöründe işsizliğin artmasına, işletmelerin iflasına, turizmin GSYİH'nın önemli bir bölümü oluşturduğu ülkelerin ekonomilerinde daralmalara sebep

olmuştur. Turizm sektöründe faaliyet gösteren birçok işletmenin geliri azalmıştır. Karantina uygulamaları, hastalık korkusu, uçuşların iptal edilmesi gibi birçok etken turizmin birçok ülkede durma noktasına gelmesine sebep olmuştur.

Koronavirüs salgını, salgınlarla mücadele için küresel çapta artan KKE kullanımı, panik satın alımları (maketlerde rafların gıda, tuvalet kağıdı ve su gibi ürünlerin ciddi şekilde azalması) gibi sonuçlar doğurmuştur. Fabrikaların kapatılması ve lojistik operasyonlarda yaşanan aksama, tedarik sorunlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. DSÖ'ne göre, KKE'ye olan talep %100 artmıştır. Bu da normal fiyatın 20 katına kadar yüksek fiyatlara yol açmış ve tıbbi ürün tedarikinde gecikmelere neden olmuştur.

Ülke Ekonomileri Verileri

Ülke ekonomileri de küresel çaplı salgından olumsuz etkilenmiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, gelişmekte olan ülkelerde 220 milyar dolarlık bir gelir düşüşü beklediğini ve COVID-19'un ekonomik etkisinin aylarca hatta yıllarca sürebileceğini açıklamıştır.

Alman Hükümeti, krizin bir sonucu olarak ekonomisinin neredeyse %10 daralabileceği öngörüsünde bulunmuş, Fransa Bankası Fransız ekonomisinin durgunluk içinde olduğunu ve 2020 yılının ilk çeyreğinde %6 daralabileceğini açıklamıştır. ABD merkezli kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, dünya ekonomisinin 2020 yılında koronavirüsün olumsuz etkisi nedeniyle %0,5 oranında daralabileceğini belirtmiştir. Neredeyse tüm G20 ülkeleri için 2020'de negatif büyüme oranları bekleyen kuruluş, Türkiye ekonomisinin 2020'de %1,4 küçüleceğini öngörüsünü açıklamıştır. Japonya'nın ihracat odaklı ekonomisi salgından önemli ölçüde etkileneyeceği ve ekonomik bir yavaşlama süreciyle beraber %3 civarında bu yıl küçüleceğini tahmin edilmiştir. Birleşik Krallık için salgından önce, Brexit sürecini ekonomide durgunluk yaratacağı düşünülüyordu. Salgın sonrası yapılan tahminlerle, koronavirüs salgını sebebiyle 2020'de Birleşik Krallık ekonomisinde %5 daralma olabileceği öngörülmüştür.

Sosyo-Kültürel Veriler

Nisan ayında yayınlanan Birleşmiş Milletler raporuna göre, 2020 sonuna kadar dünya genelinde 130 milyon kişinin daha açlık sınırına geleceğini ve toplam açlık sınırında olan kişilerin sayısının 265 milyona ulaşacağı düşünülmektedir.

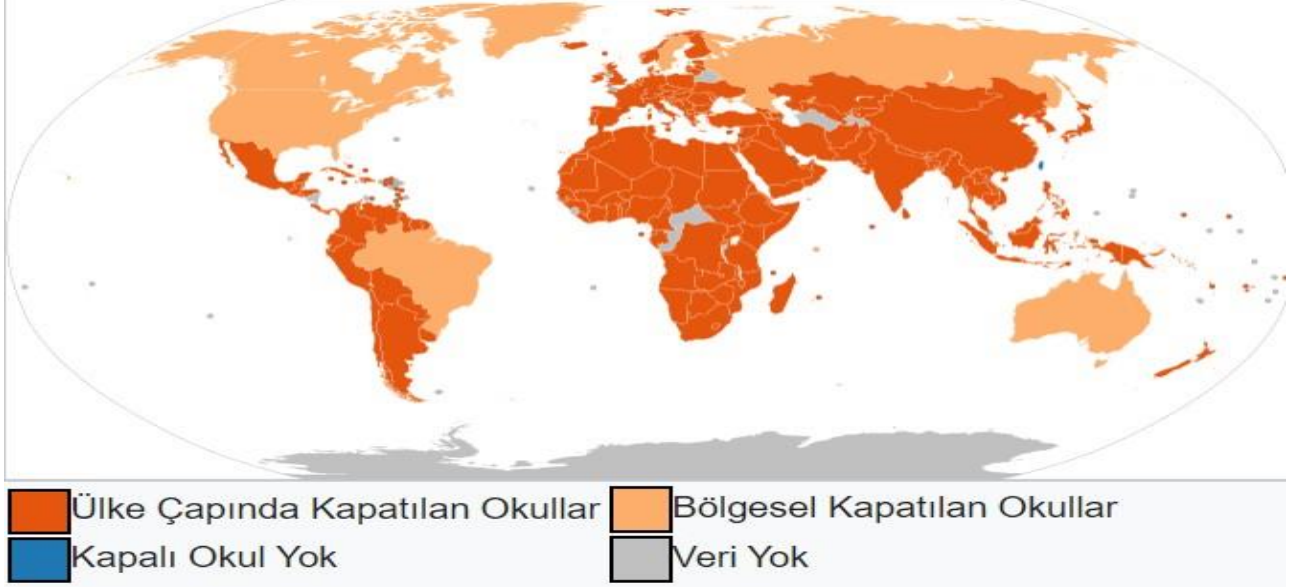
Dünyada koronavirüs salgınının yol açtığı bozulma, çevre ve iklim üzerinde çok sayıda etkiye neden olmuştur. Planlı yolculuklardaki ciddi düşüş birçok bölgede havakirliliğinde düşüş yaşanmasına sebep olmuştur. Örneğin Çin'de, karantina tedbirleri dolayısıyla karbon emisyonunda %25 azalma, azot oksit emisyonlarında %50 azalma görülmüştür.

Koronavirüs salgını, birçok ülkede aile içi şiddet ve intihar vakalarında artış yaşanmasına sebep olmuştur. Karantina uygulamaları, finansal güvensizlik, stres ve belirsizlik gibi etmenlerin vakaların artmasında etkili olduğunu düşünülmektedir. İşsizlik korkusu, sosyal izolasyon, finansal etmenler intihar vakalarının artmasına sebebiyet vermiştir.

Koronavirüs salgını dünya genelinde eğitim-öğretimin aksamasına sebep olmuştur. İlköğretim, ortaöğretim, lise, üniversite gibi kurumlar eğitim-öğretime ara vermişlerdir. Bazı kurumlar çevrimiçi sistemle uzaktan eğitim ve öğretime devam etmişlerdir. Salgınla mücadele kapsamında okulların kapanması sebebiyle yaklaşık

1.2 milyar öğrencinin etkilendiği düşünülmektedir. UNESCO'nun raporuna göre, 177 ülkede, ülke genelinde okullar kapatılmakta ve 13 ülke de bölgesel kapanışlar uygulanmaktadır. Dünya öğrenci nüfusunun yaklaşık %73'ünün etkilendiği düşünülmektedir.

Şekil 6: Dünya Çapında COVID-19 Tedbirleri Kapsamında Kapanan Okullar

Kaynak: UNESCO

Alınan Önlemler

Küresel çapta hızla yayılan salgın ülke ekonomilerini olumsuz etkilemiştir. Ülkeler, ekonomilerinin ve toplumun bu salgından en az şekilde etkilenmeleri için çeşitli önlemler almak zorunda kalmıştır. Kanada Başbakanı Justin Trudeau, koronavirüs hastalığına karşı federal yanıtı yönetmek için yeni bir kabine komitesi kurulacağını duyurmuştur. Kanada Hükümeti, DSÖ'ye 50 milyon dolar ve Kanada'da koronavirüs araştırmalarını finanse etmek için 275 milyon dolara ek olarak 1 milyar Kanada Doları COVID-19 Yanıt Fonu oluşturacağını açıklamıştır.

Çin Merkez Bankası nispeten mütevazı önlemler olarak bankalar için rezerv gereksinimlerini azaltmıştır. Bu da koronavirüs salgınından etkilenen işletmelere 80 milyar dolara yakın kredi verebilmelerine imkan sağlamıştır. Önümüzdeki aylarda faiz oranlarını azaltılacağına bir göstergesi olmuştur. Euro bölgesinin en büyük ekonomilerinden biri olan Almanya, 350 milyar €'luk destek fonu açıklamıştır. Bu fon, koronavirüs ile mücadele eden işletmelere sınırsız kredi vermek amacıyla oluşturulmuştur. Ayrıca bu fon, stratejik öneme sahip halka açık ve salgından etkilenen firmaların hisselerinin kamu kuruluşlarınca alması için kullanılabilir olup zararlı ve kötü niyetli olabilecek hisse alıcılarının önüne geçilip stratejik öneme sahip firmaların yerli kimliğinin korunmasına önem verilmesini sağlamıştır. Japon Hükümeti de ülkeye son zamanlardaki en zorlu dönemlerinden birinde yardımcı olmak amacıyla yaklaşık 1 trilyon dolar değerinde büyük bir yardım paketi açıklamıştır.

İngiltere Hükümeti, şirketlerin büyük işten çıkarılmalarını engellemek için birkaç ay boyunca işçi maaşlarının %80'ini ödemeyi taahhüt etmiş; serbest çalışan işçilere kayıp ücretler karşılığında geri ödeme yapılmış; vergi ödemelerini ertelemiş; artan işsizlik ödeneği oluşturmuş; küçük ve orta ölçekli şirketler için bir kredi programı oluşturmuş; ve yardım kuruluşlarına bağış yardımı sağlamıştır.

Amerika Merkez Bankası FED'in tarihi eylemleri arasında faiz oranlarının sıfıra indirilmesi, banka rezerv gereksinimlerinin sıfıra indirilmesi, hazine bonoları ve ipotek destekli menkul kıymetlerden yüz milyarlarca dolar satın alma, kurumsal ve belediye borçlarının satın alınması ve banka dışı borçlara acil kredi verilmesi gibi önlemler yer almıştır. ABD ekonomisinin bu salgından en az etkilenmesi amacıyla 2 trilyon dolarlık bir teşvik paketi açıklanmıştır. Ayrıca bireylere 1200 dolara kadar doğrudan ödemeler, işletmelere yüz milyarlarca dolar kredi ve hibe, işsizlik ödeneklerinde artış ve hastaneler ile sağlık hizmeti sağlayıcıları için destekler açıklanmıştır.

Fransa'da doğalgaz-elektrik-su ödemelerinde erteleme, İtalya'da temizlik ürünlerinde %50 vergi muafiyeti, kiralarda %60 vergi muafiyeti, Bulgaristan'da COVID-19 ile mücadele için bütün sağlık çalışanları için ekstra ödenek (aylık 500 € prim), Fransa, Almanya ve İsveç'te daha önceden alınmış krediler için özellikle etkilenen KOBİ tarzı işletmelerin ödeme güclüğü göz önünde bulundurularak şartların yeniden lehte gözden geçirilmesi, İsveç'te özellikle işyeri kira sözleşmelerinin Nisan-Haziran dönemleri için düşürülmesi, Macaristan'da dağıtım servisi veren restoran ve marketlerin daha önce dağıtım izni almamış olmaları durumunda bu hizmeti verebilmeleri için yasal prosedürlerin en basit düzeye indirilmesi gibi önlemler alınmıştır.

Avrupa Birliği, üye ülkelere, işletmelere ve işçilere acil borç verme ve diğer yardımları sağlamak için 500 milyar

€'luk bir paket oluşturmuştur. Avrupa Merkez Bankası (ECB), bu yıl üyelerine kriz sırasında yardımcı olmak için 750 milyar €'ya kadar ek bono satın alacağını belirtmiştir.

Uluslararası Para Fonu (IMF), gelişmekte olan ekonomiler tercih edilerek, koronavirüs nedeniyle finansal krizlerle karşılaşan üye ülkelere borç vermek için 100 milyar dolar ayırmıştır. Nisan ayı başlarında, doksanıdan fazla ülke kurtarma talebinde bulunmuştur.

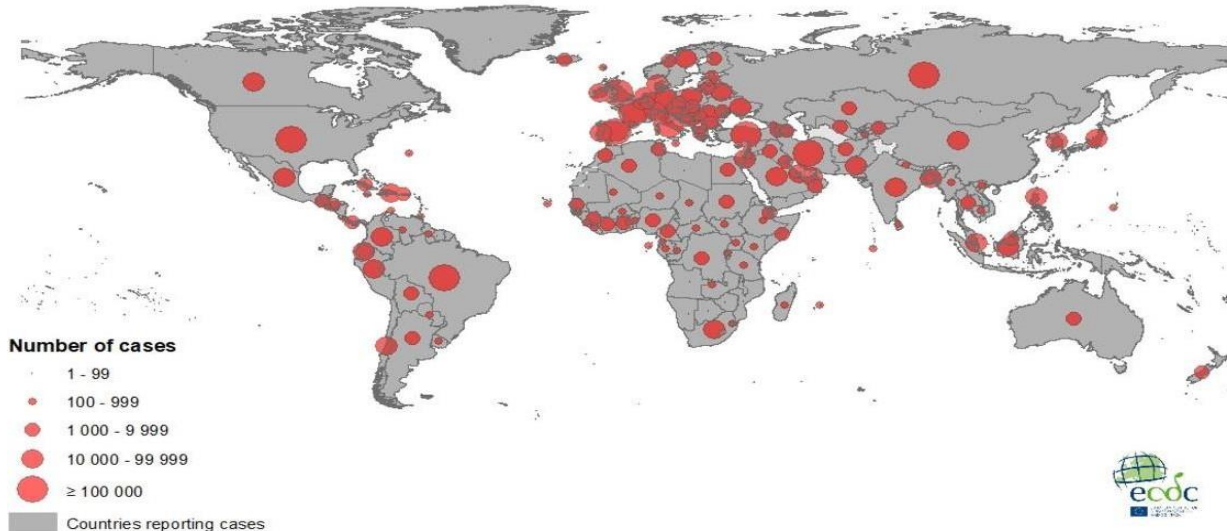
Dünya Bankası, bankanın salgının etkilerine karşı 150 milyar dolardan fazla para harcamıştır. Virüsle ilgili iki düzineden fazla kredi talebi hızlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Şu ana kadar Hindistan en büyük krediyi 1 milyar dolardan almıştır.

Türkiye Hükümeti 100 milyar liralık paket açıklamıştır. Bu paket kapsamında, krizden en çok etkilenen hizmet sektöründeki işverenlerin vergi yükümlülükleri, SGK primleri ve kredi borçları ertelenmesi, Kredi Garanti Fonu (KGF) limiti yükseltilerek teminat sorunu nedeni ile kredi alamayan firmaların banka kredilerine erişimi kolaylaştırılması, kısa çalışma ödeneği ile üretime ara veren işyerlerinde çalışanlara geçici gelir desteği sağlanması, ihtiyaç sahibi ailelere 2 milyar TL'lik bir kaynak aktarılması, konut alımında kredi koşullarında kolaylık sağlanması, en düşük emekli maaşı 1.500 liraya yükseltilmesi, asgari ücret desteği devam ettirilmesi, ihracatçıya stok finansman desteği verilmesi gibi önlemler alınmıştır.

2.2. DÜNYADA EN ÇOK VAKA GÖRÜLEN ÜLKELER

Koronavirüs salgını dünya çapında 210 ülke ve bölgeyi etkilemektedir. Avrupa'nın tamamında koronavirüs vakaları görülmektedir. 26 Mayıs 2020 itibariyle dünya genelinde 5 milyon barajı aşmış ve toplam onaylanmış vaka sayısı 5 milyon 686 bin 282'ye ulaşmıştır. Dünya genelinde 2 milyon 430 bin 788 iyileşen hasta mevcut iken virüs nedeniyle 352 bin 227 hasta hayatını kaybetmiştir.

Şekil 7: Dünya Çapında Ünelere Göre Onaylanmış Vaka Sayıları

Kaynak: Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi

26 Mayıs 2020 itibariyle toplam onaylanmış vaka sayıları ülkelere göre incelendiğinde ilk sırada 1 milyon 725 bin 275 ile ABD bulunmakta olup bu ülkeyi 394 bin 507 ile Brezilya, 362 bin 342 ile Rusya, 283 bin 339 ile İspanya, 265 bin 227 ile Birleşik Krallık ve 230 bin 555 ile İtalya ile takip etmektedir. Salgının ortaya çıktığı Çin'de ise 82 bin 993 vaka kayda geçmiştir. 26 Mayıs 2020 itibariyle Fransa 182 bin 722, Almanya 181 bin 288,

Türkiye 158 bin 762, Hindistan ise 151 bin 876 toplam vaka sayısı duyurmuştur.

Tablo 1: Dünyada En Çok Vaka Görülen Ülkeler

ÜLKE	NÜFUS	VAKA SAYISI	ÖLÜM SAYISI
DÜNYA GENELİ		5.686.282	352.227
ABD	330.811.717	1.725.275	100.572
Brezilya	212.409.786	394.507	24.593
Rusya	145.928.485	362.342	3.807
İspanya	46.753.049	283.339	27.117
Birleşik Krallık	67.851.047	265.227	37.048
İtalya	60.470.230	230.555	32.955
Fransa	65.259.581	182.722	28.530
Almanya	83.757.965	181.288	8.498
Türkiye	84.247.422	158.762	4.397
Hindistan	1.378.641.054	151.876	4.346
İran	83.883.203	139.511	7.508
Peru	32.924.686	129.751	3.788
Kanada	37.709.091	86.647	6.639
Çin	1.439.323.776	82.993	4.634
Şili	19.099.822	77.961	806
S.Arabistan	34.757.706	76.726	411
Meksika	128.796.145	74.560	8.134
Pakistan	220.438.956	57.705	1.197
Belçika	11.584.702	57.455	9.334
Katar	2.875.978	47.207	28
Hollanda	17.131.215	45.578	5.856
Beyaz Rusya	9.449.619	38.059	208
Ekvador	17.615.358	37.355	3.203
Bangladeş	164.524.398	36.751	522
İsveç	10.093.058	34.440	4.125
Singapur	5.845.767	32.343	23
B.A.E.	9.878.250	31.086	253
Portekiz	10.199.497	31.007	1.342
İsviçre	8.648.347	30.761	1.915
İrlanda	4.932.204	24.735	1.615
G.Afrika	59.232.433	24.264	524
Endonezya	273.231.828	23.165	1.418
Kolombiya	50.828.154	23.003	776
Kuveyt	4.264.055	22.575	172
Polonya	37.850.537	22.074	1.024
Ukrayna	43.757.987	21.584	644

Kaynak: Worldometers

2.3. DÜNYADA DAHA ÖNCE GÖRÜLMÜŞ SALGIN HASTALIKLAR

Tarih boyunca birçok değişik salgın hastalık insanlık için büyük tehlike oluşturmuş, tarihin seyrini değiştirmiş hatta bazı uygarlıkların sonunu getirmiştir. Her devirde binlerce insan grip, veba, kolera, tifüs gibi bulaşıcı ve salgın hastalıklardan hayatını kaybetmiştir. Her ne kadar asırlar, devirler değişse de hastalıklar tarih boyunca hep kendinden söz ettirmeyi başarmıştır. Hastalıklar her devirde olmuş, binlerce insan veba, kolera, tifüs, cüzzam, frengi, sıtma gibi bulaşıcı ve salgın hastalıklardan hayatını kaybetmiştir. Yakın tarihe kadar birçok toplumu etkileyen, bütün dünyanın savaştığı bulaşıcı ve salgın hastalıklardan bazıları aşağıda belirtilmiştir.

Kara Veba (1346 – 1353)

1346-1353 yılları arasında meydana gelen Kara Veba salgınının 75 ila 200 milyon arasında insanı öldürdüğü düşünülmektedir. Tam sayıları bilmek mümkün olmasa da özellikle Avrupa nüfusunun bu yıllarda %30 ila %60 oranda azaldığı belirtilmektedir. Yaşanan kıyım sonrası toplumda tanrının ve kilisenin sorgulanmasına sebep olan Kara Veba salgınının dinde reformun ve hayatın pek çok alanında rönesansın başlamasının başlıca nedenlerinden biri olduğu bilinmektedir.

Birinci Dünya Savaşı sırasındaki Tifüs salgını

1914-1918 yılları arasında Tifüs bakterisini taşıyan bitlerin neden olduğu salgın savaşın beraberinde getirdiği bir olguydu. Avrupa ve Asya'da 25 milyon kişi hastalanmış ve özellikle Sovyetler Birliği ülkelerinde 3 milyona yakın insan hayatını kaybetmiştir. Batılı ülkeler salgına neyin neden olduğunu daha hızlı anlamış ve bitlerden kurtulmak üzere önlemler alınmıştır. Doğu ülkeleri ise daha geç önlem almış ve bu nedenle dünyanın bu kısmında çok daha fazla sayıda insan hayatını kaybetmiştir.

İspanyol Gribi (1918-1920)

Birinci Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda 500 milyon insana bulaşan H1N1 influenza virüsü neden olduğu yüksek ateş ile dünya genelinde 50 ila 100 milyon arasında sağlıklı insanın ölümüne neden olmuştur. Bu sayı birinci ve ikinci dünya savaşlarında ölen insan sayısının toplamından kat kat daha fazladır. Bu virüsü diğerlerinden ayıran şey saldırdığı bünyenin bağışıklık sistemi ne kadar güçlüyse ateşin de o kadar yüksek meydana gelmesi olmuştur. İspanyol Gribi tarihteki en büyük felaketlerden biri olarak kayıtlara geçmiştir.

Asya Gribi (1957-1958)

Çin'de başlayan Influenza-A virüsünün ördeklerde mutasyona uğrayarak insana geçen bir hastalık olduğu düşünülmektedir. Asya Gribi olarak adlandırılan hastalık 4 milyona yakın insanın canına mal olmuştur. Aynı zamanda bulunan bir aşı ile salgının önüne geçilmiştir. Bir yıl içerisinde 40 milyon kişi aşılanmıştır. Asya Gribi kitlesel aşılanmanın önemini ve etkisini gösteren en önemli örneklerden biri haline gelmiştir.

AIDS Pandemi ve Epidemisi (1981-Günümüz)

20'nci yüzyılın ortalarında maymunlardan insana geçtiği anlaşılan HIV virüsünün saptanabilen ilk örneği 1959'da Kongo'da görülmüştür. Ne var ki, teşhisi ve adı ancak 1980'lerde konulmuştur. Son 30 yılda 36 milyon insanın hayatına mal olan virüsü kesin tedavi edebilecek bir çözüm hala bulunmamaktadır. Sadece önlem almak ve hastalığa yakalandıktan sonra ömür boyu ilaç tedavisi kullanmak gerekmektedir.

H1N1 Domuz Gribi Pandemisi (2009-2010)

Salgın, ismi resmi olarak "2009 H1N1 FLU" şeklinde belirlenmeden önce domuz gribi olarak biliniyordu. Panikleyen ülkeler domuz satışlarını ve domuz ürünlerini yasaklamış, domuz eti endüstrisi olumsuz

etkilenmiştir. Mısır'da virüsü durdurmak için 300 bin domuz katledilmiştir. SWINE FLU isminde olması sebebiyle domuzlara karşı bir tepki yaratıldı. Halbuki domuzdan insana değil insandan insana bulaşmıştır. CDC'ye göre, virüs bir yıl içinde dünya çapında 1.4 milyar insanı enfekte etmiş ve 151.700 ila 575.400 arasında kişi hayatını kaybetmiştir.

Batı Afrika Ebola Pandemisi (2014-2016)

Bildirilen ilk vaka Aralık 2013'te Gine'de gerçekleşmiştir. Daha sonra hastalık hızla Liberya ve Sierra Leone'ye yayılmıştır. Ebola, 2014-2016 yılları arasında Batı Afrika'yı tahrip etmiş, bildirilen 28.600 vaka ve 11.325 ölüm kayıtlara geçmiştir. Vakaların ve ölümlerin büyük kısmı bu üç ülkede meydana gelmiştir. Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri, Nijerya, Mali, Senegal, ABD ve Avrupa'da daha az sayıda vaka meydana geldiğini bildirmiştir.

Zika Virüsü Epidemisi (2015-Günümüz)

Zika virüsü genellikle Aedes cinsinin sivrisineklerine yayılmakta olup insanlarda da cinsel yolla bulaşabilmektedir. Zika'yı taşıyan sivrisinekler sıcak, nemli iklimlerde en iyi şekilde gelişmekte ve Güney Amerika, Orta Amerika ve virüsün gelişmesi için Amerika Birleşik Devletleri'nin güneydeki başlıca bölgelerini oluşturmaktadır. Güney Amerika ve Orta Amerika'daki son Zika salgınının etkisi henüz bilinmemektedir. Bilim insanları virüsü kontrol altına almak için halen daha çalışmalarını sürdürmektedir.

3. İNGİLTERE'DE COVID-19 (KORONAVİRÜS) SALGINI

İngiltere, koronavirüs salgınından en çok etkilenen ülkelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. 31 Ocak 2020 tarihinde ilk vakanın açıklanmasının ardından, Worldometer web sitesinde (www.worldometers.info) 3 Mayıs 2020 tarihinde açıklanan toplam vaka sayıları şu şekildedir; günlük yapılan testler sonucunda 186.599 pozitif vaka söz konusudur. 3 Mayıs günü saat 17.00 itibarıyla, Birleşik Krallık'ta koronavirüs açısından pozitif test edenlerin 28.446'sı hayatlarını kaybetmiştir. Bu yeni rakam sadece hastanelerde değil tüm ortamlarda ölümleri içermektedir. 3 Mayıs 2020 itibarıyla dünya çapında görülen COVID-2019 vakalarının %5,2'si İngiltere'de görülmektedir. Hastalık yüzünden dünya çapında gerçekleşen tüm ölümlerin %11,5'lik oranı İngiltere'de yaşanmıştır.

3.1. İNGİLTERE'DE GÖRÜLEN VAKA SAYISI

İngiltere'de ilk koronavirüs vakası 31 Ocak 2020'de yetkili kaynaklar tarafından doğrulanmıştır. Çin'den York'a gelen iki turistin yapılan testlerinin pozitif çıkmasıyla İngiltere'deki ilk vakalar kaydedilmiştir. İkinci vaka 6 Şubat'ta Singapur'dan Brighton'a dönen bir İngiliz iş insanında görülmüştür. "Süper Yayıcı" olarak belirtilen 11 vakanın 5'inin Birleşik Krallık'ta olduğu belirtilmiştir. 5 Mart tarihinde İngiltere'de yetmişli yaşlarındaki bir kadının hayatını kaybetmesiyle koronavirüs kaynaklı ilk ölüm gerçekleşmiştir.

Çin'deki hastalığın patlak vermesinin ardından, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 30 Ocak'ta "Uluslararası Endişe Halk Sağlığı Acil Durumu" ilan etmiştir. Aynı zamanda, İngiltere başhekimleri, ülkenin risk düzeyini ılımlı hale getirildiğini, ilk vakaların İngiltere'de ortaya çıktığını ve bir halk sağlığı bilgilendirme kampanyası başlatıldığını duyurmuştur. Şubat ayında, Sağlık ve Sosyal Bakım Dışişleri Bakanı Matt Hancock, 2020 Sağlık Koruma Yönetmeliğini yürürlüğe koymuştur. Enfeksiyonun önlenmesi ve kontrolü, COVID-19'un nasıl tespit edileceği ve teşhis edileceği, günlük güncellemeler ve gezginlere tavsiyeler hakkında rehberlik, Sağlık ve Sosyal Bakım ve Halk Sağlığı Bölümü tarafından yayınlanmaya başlanmıştır. İngiltere ve İskoçya'nın ulusal sağlık hizmetleri tarafından bazı hastanelerde sürekli tarama merkezleri kurulmuştur. İngiltere Baş Tıbbi Memuru Chris Whitty,

salgının üstesinden gelmek için dört yönlü bir strateji belirlendiğini duyurmuştur: teşhis koyma, erteleme, araştırma ve azaltma.

Teşhis Koyma: Erken vakaları tespit ederek, yakın temasların takibi ve hastalığın ülkede mümkün olduğunca uzun süre tutulmasını önlemeyi amaçlar.

Erteleme: İngiltere'deki yayılımı yavaşlatmak ve (tutunursa) tepe etkisini azaltmayı amaçlar.

Araştırma: Virüsün İngiltere nüfusu üzerindeki etkisini azaltacak eylemleri daha iyi anlayarak teşhis, ilaçlar ve aşılarda dahil olmak üzere yanıtlar, yenilikler; kanıtları en etkili bakım modellerinin gelişimini bilgilendirmek için yöntemler bulmayı hedefler.

Azaltma: Hastalanan insanlar için mümkün olan en iyi bakımı sağlamak, hastaneleri temel hizmetleri sürdürmek ve toplumda hasta olan insanlar için sürekli destek sağlayarak, hastalığın toplum, kamu hizmetleri ve ekonomi üzerindeki genel etkisini en aza indirmek için mümkün olan en iyi bakımı sağlanmasını amaçlar.

Hükümet, Koronavirüs Eylem Planını açıklamış ve salgını "4. seviye bir olay" olarak ilan etmiştir. 11 Mart'ta DSÖ hastalığı "salgın" olarak ilan etmiş ve İngiltere'nin risk seviyesinin yüksek olduğu belirtilmiştir. Dört gün sonra - İtalya'daki salgını takiben ve Imperial College London'daki epidemiyologların öngörülmesine dayanarak - hükümet herkesin "zorunlu olmayan" seyahatlerden kaçınması ve başkalarıyla temastan kaçınması gerektiğini ve mümkünse vatandaşların evden çalışmasını belirtmiştir. Semptomları olanlardan ve hanehalklarından kendi kendine tecrit etmeleri istenmiş, hamile kadınlar, 70 yaş üstü kişiler ve belirli sağlık koşullarına sahip olanlardan daha uzun süre kendi kendilerini tecrit etmeleri istenmiştir.

20 Mart'ta tüm okullar, restoranlar, barlar, kulüpler ve kapalı dinlenme tesislerinin bazı istisnalar dışında kapatılması emredilerek, 23 Mart'ta hükümet, tüm "zorunlu olmayan" seyahat ve ev dışındaki kişilerle teması yasaklayan ve hemen hemen tüm işletmeleri, mekanları, tesisleri ve ibadet yerlerini kapatan tedbirleri uygulamaya başlamıştır. Polise karantina sürecini yürütme yetkisi verilmiş ve Coron20 Virüs Yasası ile hükümete İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana kullanılmayan acil durum yetkileri vermiştir. Uzun bir karantinanın İngiltere ekonomisine ciddi zarar vereceği, milyonlarca iş kaybına yol açacağı, zihinsel sağlığı kötüleştirdiği ve izolasyon ve düşen yaşam standartları nedeniyle "teminat" ölümlerine neden olacağı tahmin edilmektedir.

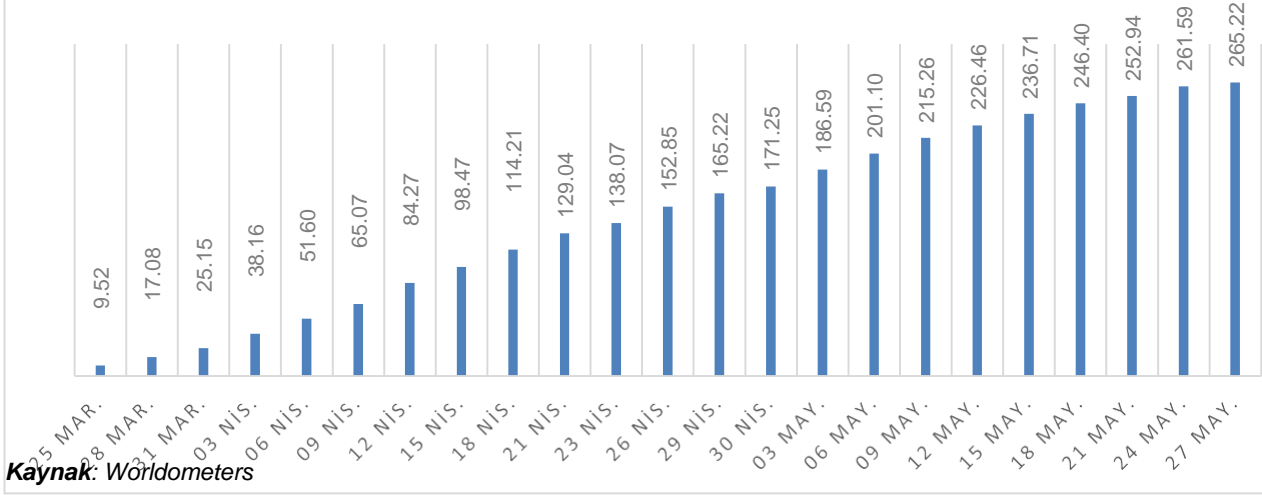
Ulusal sağlık hizmetleri, hastane kapasitesini artırmak ve geçici kritik bakım hastaneleri kurmak için çalışmıştır. Nisan ortasına gelindiğinde, NHS Sağlayıcıları artık vakalarda zirveyle baş edebilecekleri tahmininde bulunmuş ve sosyal mesafenin yeni vakaların "eğrisini düzleştirdiği" bildirilmiştir. Hükümete göre, 27 Mayıs itibarıyla

37.048 toplam ölüm ve 265.227 onaylanmış vaka söz konusudur. Ölenlerin %90'ından fazlasında altta yatan hastalıklara sahip veya 60 yaşın üzerinde olan kişilerden oluşmaktadır. Pandemi şiddetinde büyük bölgesel farklılıklar vardır. Londra'daki salgın en yüksek sayıda ve en yüksek enfeksiyon oranına sahiptir. Birleşik Krallık'ta İngiltere ve Galler ülkeleri kaydedilen en yüksek ölüm oranına, Kuzey İrlanda ise kaydedilen en düşük ölüm oranına sahiptir.

İngiltere'nin Mart-Nisan ayları arasındaki günlük vaka sayısını incelediğimizde artan bir grafikte karşılaşmaktayız. 25 Mart'ta 9.529 olan vaka sayısı, 1 ay sonra 26 Nisan'da 152.850'lere ulaşmıştır. Bu da, İngiliz vatandaşların sosyal mesafe tedbirlerin alınması ve uygulanması yönünde ciddi bir problem yaşadığını göstermektedir.

Grafik 1: İngiltere Günlük COVID-19 Vaka Sayısı

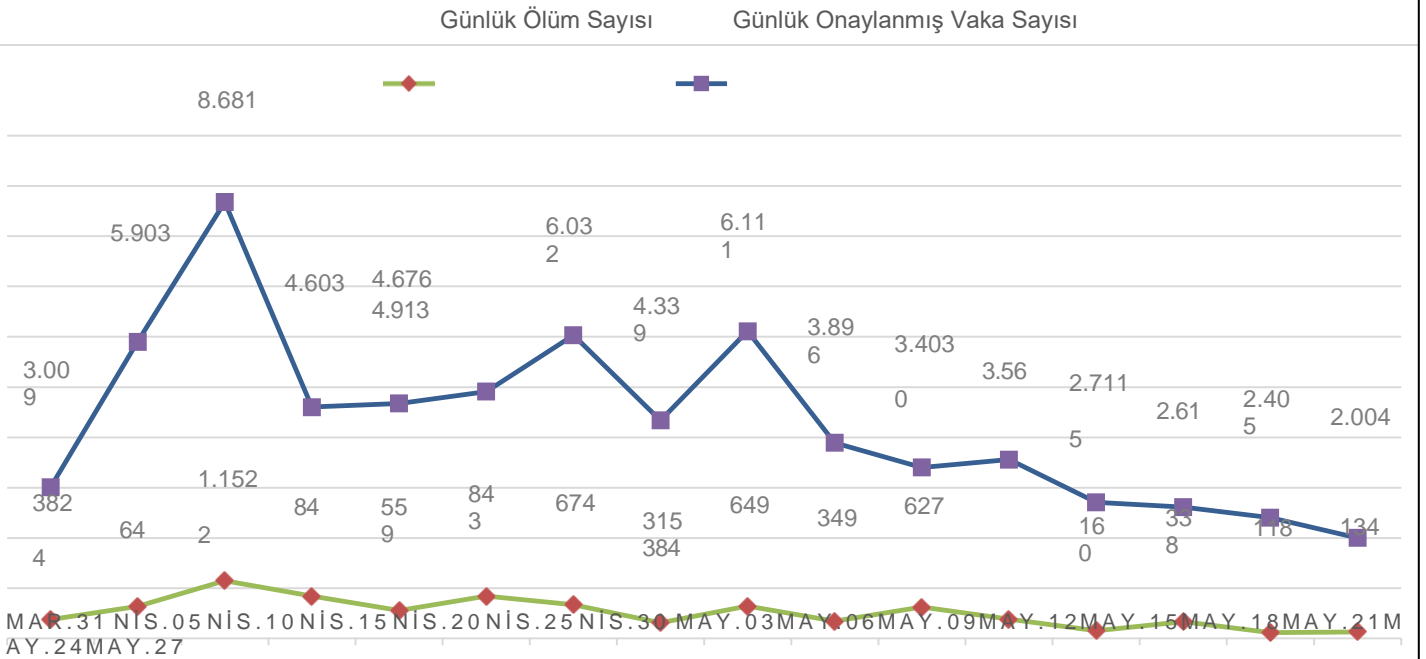
İNGİLTERE GÜNLÜK TOPLAM COVID-19 VAKA SAYISI

Kaynak: Worldometers

Ülkedeki günlük vaka ve ölüm sayılarını 1 ay boyunca 5'er günlük aralıklar ile incelediğimizde, 10 Nisan'da vaka sayısındaki artışın zirveye ulaştığını görmekteyiz. Ülkedeki günlük ölüm sayılarında ise Nisan başlangıcından itibaren artan grafik, 10 Nisan'da zirveye ulaşmış sonrasında düşüş yaşayarak Nisan sonlarında tekrar artış yaşamıştır. Mayıs ayına gelindiğinde hem günlük vaka sayısında hem de ölüm sayılarında düşüşler görülmüştür.

Grafik 2: İngiltere COVID-19 Günlük Verileri

Kaynak: Worldometers

3.2. EKONOMİK DEĞİŞİM

Ekonomik faaliyetlerin resmi tahminleri yavaş ilerlemekte ve henüz İngiltere'nin karantina süresini kapsamamaktadır. Ekonomik faaliyetlerin resmi ölçülerine alternatif olarak bakabileceğimiz Satın Alma Endeksi, önceki tarihsel düşüşlerin altında 12,9'a kadar düşmüştür. Bu, GSYH'nın mali kriz sırasında

İngiltere'de COVID-19 Salgını, Mayıs 2020

olduğundan daha da hızlı düşeceğini göstermektedir. Ekonomik faaliyetin bir başka önemli göstergesi olan Avrupa Komisyonu'nun "İş ve Tüketici Güveni Araştırması" Nisan ayında rekor seviyeye düşmüştür (bkz. Grafik 3). Tüketici güveni -22,7 puanda İngiltere'nin uzun vadeli ortalamasının -8,6 puanının çok altında ve 2009'daki mali kriz sırasında kaydedilen rekor seviyelere yakın düşüş yaşamıştır. Bu çöküş, hanehalkının mevcut ekonomik durumla ilgili beklentilerindeki bozulmayı ve kendi mali durumlarını yansıtmaktadır.

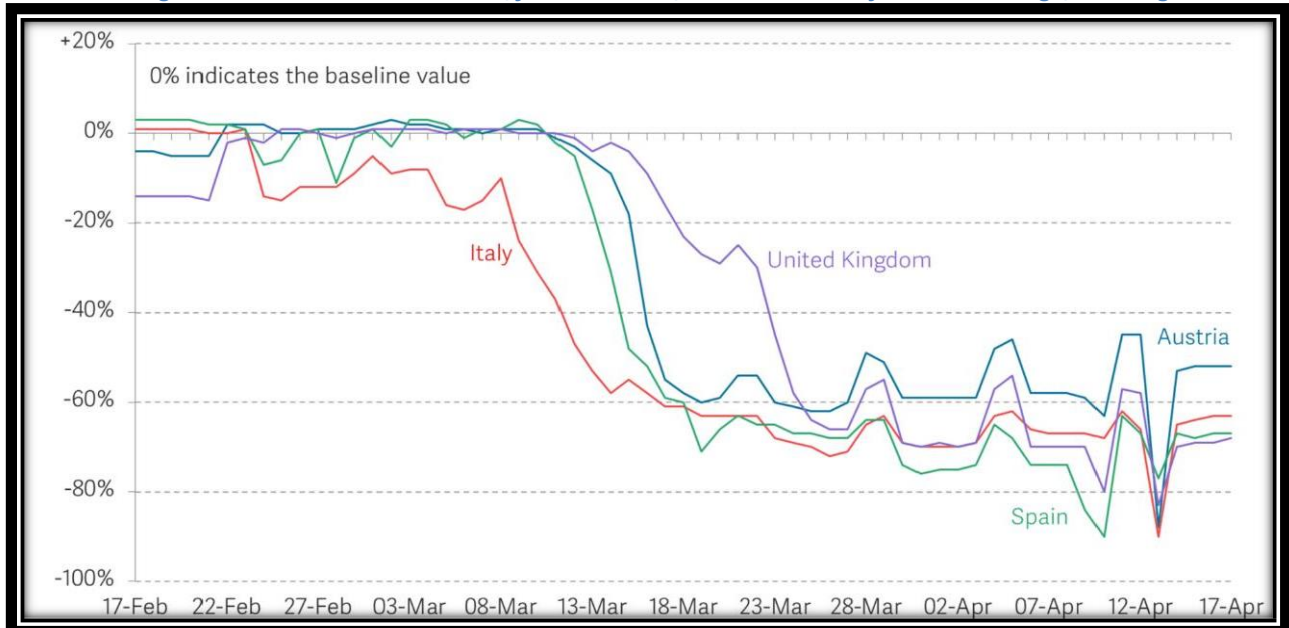
Grafik 3: Avrupa Komisyonu Tüketici Endeksi, Net Denge: İngiltere

Kaynak: Resolution Foundation (Çözüm Vakfı)

Ekonomik faaliyet, mal ve hizmetlerin hareketliliği ile yakından bağlantılıdır. İşyerindeki hareketlilik, ekonominin önemli bölümlerinin gerekli kısıtlamalarından ve kapatılmasından büyük ölçüde etkilenmiştir. İşten işe oluşan fiziksel hareketlilikteki bir düşüş yeni veri kaynaklarında da ortaya çıkmaktadır. Grafik 4, Google konum verilerini kullanan işyerleri için hareketlilik eğilimlerini göstermektedir. İngiltere'de işyerlerine yapılan seyahat, normal zamandaki tipik seviyelere göre %68 azalmış durumdadır. Kısıtlamalar hafifledikçe bunun ülkeler içindeki hareketi nasıl etkilediğini izlemeye devam edilecektir.

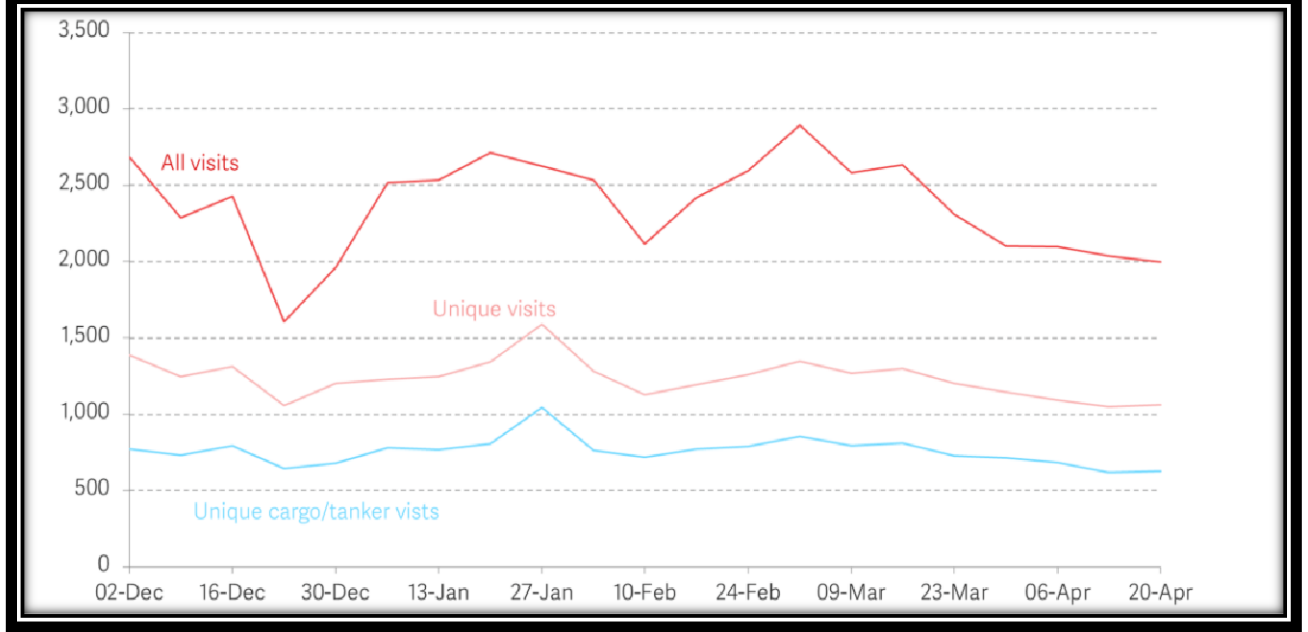
Grafik 4: Google'ın Mobilite Trendlerindeki İşyerlerinde 17 Şubat 2020 İtibariyle Görülen Değişiklik: İngiltere

Kaynak: Resolution Foundation (Çözüm Vakfı)

Gönderim hacimleriyle ilgili haftalık veriler, İngiltere limanlarına yapılan ziyaret sayısında düzenli düşüşler göstermeye devam etmektedir (bkz. Grafik 5). Bu veriler, nakliye rotalarındaki teslim süresi göz önüne alındığında, temeldeki ekonomik etkileri geciktirecektir. Bu, ticaret seviyelerinin düşmeye devam edeceğini göstermektedir. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) küresel ticaretin %13 ila 32 arasında düşeceğini tahmin etmektedir – söz konusu rakam dünya ticaretinin zirveden dip noktasına %12 düştüğü mali kriz esnasında yaşanan düşüşten daha büyüktür. Küresel ticaretteki düşümlere tipik olarak ekonominin hızlı bir şekilde toparlanma yeteneğini sınırlayabilecek daha yavaş verimlilik artışı eşlik etmektedir.

Grafik 5: İngiltere Limanlarındaki Trafik

Kaynak: Birleşik Krallık İstatistik Ofisi

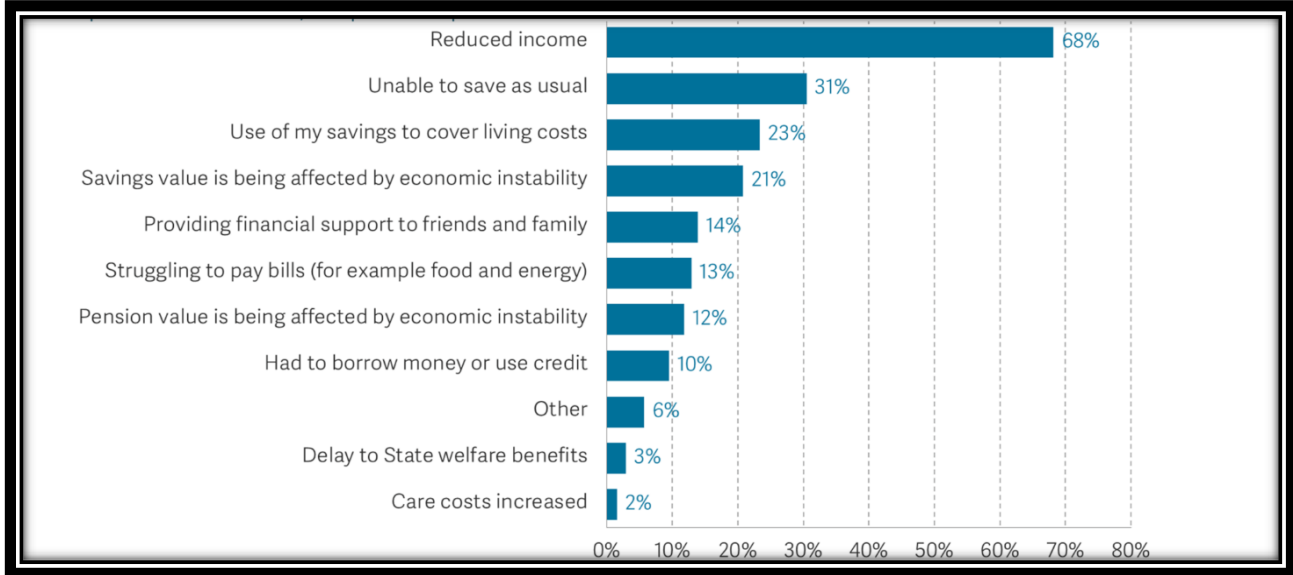
Enflasyondaki değişiklikler önümüzdeki aylarda hanehalkı yaşam standartlarında önemli bir faktör olacaktır. İktisat teorisi arz kısıtlamalarının fiyat artışlarına yol açması gerektiğini düşündürmektedir. Ancak, özellikle yüksek talep gören ev eşyaları (örneğin temizlik malzemeleri, konserve gıda ve ilaç) için ONS'den gelen veriler, bu ürünlerin fiyatlarının Mart ayının ortalarından bu yana sadece %1,3 oranında arttığını göstermektedir. Buna ek olarak, İngiliz Perakende Konsorsiyumu'ndan elde edilen veriler, toplam mağaza fiyatlarının geçtiğimiz yıl, Ocak 2017'den bu yana görülen en büyük düşüşle %1,7 düştüğünü göstermektedir. Söz konusu durum; kısa vadede tüketici talebindeki düşüşün arz kısıtlarından daha önemli olduğunu ve enflasyonun düşmesine neden olacağını göstermektedir. Bu durumun, Ocak ayından bu yana petrol fiyatlarındaki çarpıcı düşüşün tüketici fiyatlarına da yansımalarıyla daha da güçleneceği tahmin edilmektedir.

3.3. TOPLUMSAL DEĞİŞİM

Birleşik Krallık Başbakanı Boris Johnson yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında 24 Mart 2020 tarihi itibarıyla Birleşik Krallık genelinde alınan önlemlerde sıkılaştırmaya gidildiğini açıklamıştır. Bu kapsamda yalnızca gıda alışverişi, ev çevresinde yürüyüş/spor maksatlı çıkış ve istisnai olarak işin doğası gereği yerinden yapılması zorunlu olan işler için sokağa çıkışa izin verilecek şekilde bir uygulamaya geçildiğini belirtmiştir. Söz konusu uygulamalar öncelikli olarak; vatandaşların sosyal mesafe kurallarına dikkat ederek hastalığın yayılmasını önlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda; restoranlar,cafe'ler, okullar, kilise ayinleri vb. insanların bir arada bulunduğu mekanlar geçici olarak kapatılmıştır. Fakat yine de çalışması gereken bireylere maske ve eldiven kullanarak çalışabilmektedirler. Bunun yanı sıra halk ulaşım araçlarını kullanmak için de maske ve eldiven kullanıyor olmaları gerekmektedir.

Koronavirüs nedeniyle oluşan ekonomik krizin ölçeği çok büyüktür. Bu durumun hanehalkı finansı üzerinde doğrudan bir etkisi vardır. Grafik 6'da görüldüğü gibi, mallarının zaten koronavirüsten etkilendiğini belirten İngiltere hanelerinin %68'i, koronavirüsün bir sonucu olarak gelirlerinde bir azalma yaşadıklarını bildirmektedir. Bu, etkilenen hanehalklarının %23'ünün yaşam maliyetlerini karşılamak için tasarruf yapmasına ve %13'ünün ise fatura ödemede zorluk yaşamasına yol açmıştır. Düşen gelirle karşılaşan hane sayısı ile fatura ödeyemeyen hanehalkı arasındaki büyük fark, büyük ölçüde, iş tutma planı ["job retention scheme" (JRS)] gibi mevcut ekonomik destek tedbirlerinin çoğu hanehalkının özellikle büyük düşüşlerden koruduğunu göstermektedir. Söz konusu destek var olmasaydı işsizlik hanehalkı gelirleri üzerinde çok daha olumsuz bir etki yaratacaktı.

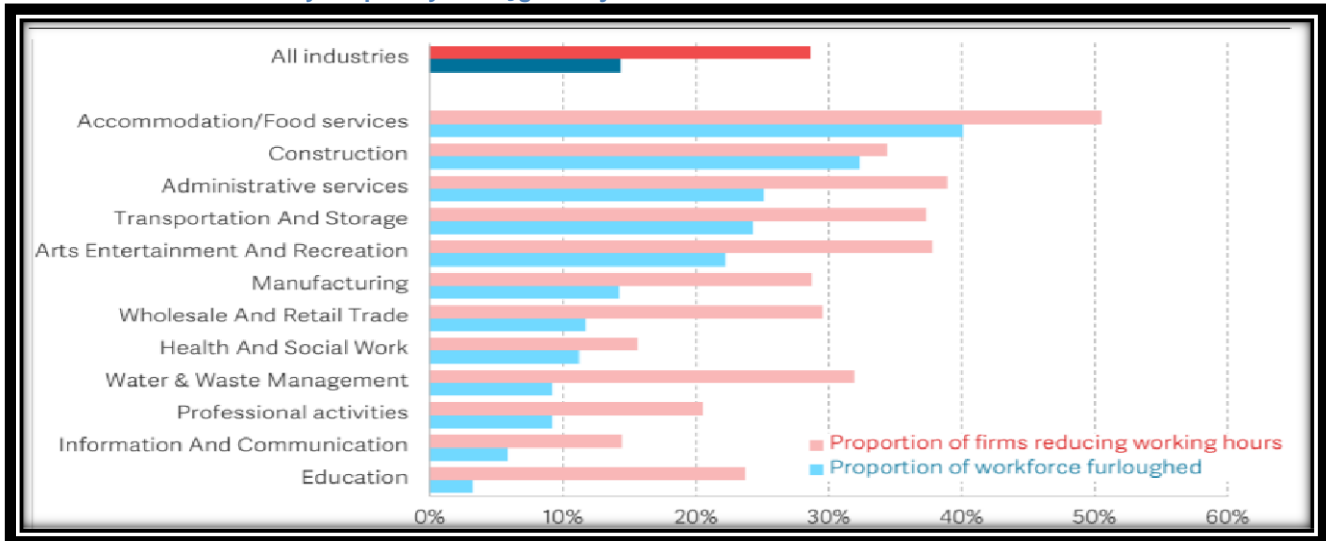
Grafik 6: COVID-19 Nedeniyle Maliyesi Etkilenen Hane Oranı: İngiltere, 9-20 Nisan 2020

Kaynak: Birleşik Krallık İstatistik Ofisi

Krizin toplum finansı üzerindeki etkileri şu şekildedir; hanehalkı gelirindeki düşüşler, düşen istihdam (hem önceki maaşlarının yalnızca %80'ini Hükümetten alan hem de kalıcı olarak işten çıkarılan ücretsiz izinli işçiler), çalışılan saatlerde azalma, ücret oranlarında kesintiler ve daha zengin hanehalklarının yatırım gelirlerinde yaşanan düşüş. Grafik 7, işgücü düzenlemelerinin ölçeğini göstermektedir: sadece faaliyet göstermeye devam eden firmalara odaklanılsa bile, işletmelerin neredeyse üçte biri saatleri azaltmakta ve işgücünün %15'i ücretsiz izne çıkarılmaktadır.

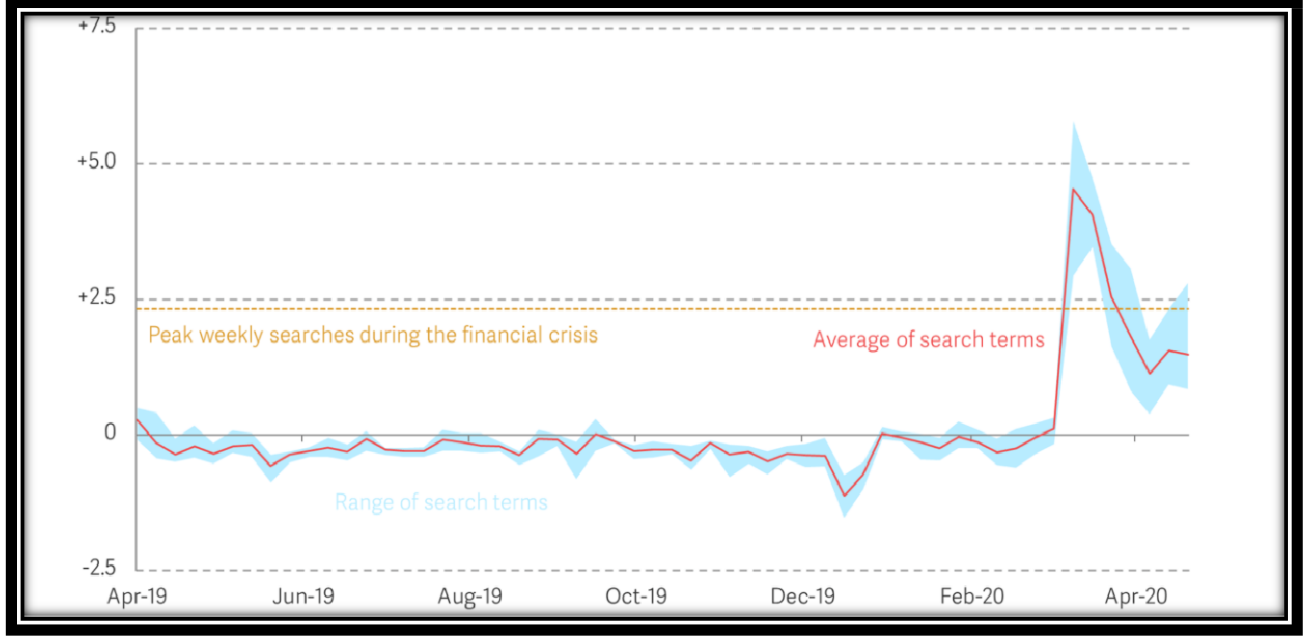
Grafik 7: COVID-19 Nedeniyle Operasyonel İşgücü Ayarlamaları

Kaynak: Resolution Foundation (Çözüm Vakfı)

Önceki RF (Çözüm Vakfı - Resolution Foundation) analiz tahminleri, Hükümetin JRS'sini kullanan ve İngiltere'deki hanelerin önemli bir azınlığını temsil eden 8.3 milyon işçiye işaret etmektedir. Gerçek JRS'nin iddiaları mevcut son verilerin alındığı 23 Nisan itibariyle 4 milyonun biraz altınday gerçekleşmiştir. Toplamın önümüzdeki günlerde artmaya devam etmesi beklenmektedir. Krizin başlangıcından bu yana daha küçük ama yine de önemli bir grup işsiz kalmıştır. İşsizlik göstergesi, Google'ın son haftalarda Evrensel Kredi taleplerinde gözlenen artışı yakından takip eden işsizlikle ilgili terimleri arama sıklığına dayanmaktadır. Grafik 8'de de görüldüğü gibi, bu önlem işsizliğin Mart ayı sonundaki kadar hızlı artmamasına rağmen, insanların işsizliğe akışının önemli ölçüde istikrarlı görüldüğünü göstermektedir.

Grafik 8: İşsizlikle İlgili Bir Grup Terim İçin Haftalık Web Arama Sıklığı, Ortalamadan Standart Sapmalar : 2019-2020, İngiltere

Kaynak: Resolution Foundation (Çözüm Vakfı)

Yatırımlardan gelir elde eden hanehalkları - özellikle emekliler de dahil olmak üzere hanehalkları olması muhtemel - faiz oranları düştükçe ve işletmeler temettüleri azalttıkça bir azalan gelirle karşılaşmış olacaktır.

3.4. İNGİLTERE HÜKÜMETİNİN ALDIĞI TEDBİRLER

Birleşik Krallık Başbakanı Boris Johnson yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında 24 Mart 2020 tarihi itibariyle Birleşik Krallık genelinde alınan önlemlerde sıkılaştırmaya gidildiğini açıklamıştır. Bu kapsamda yalnızca gıda alışverişi, ev çevresinde yürüyüş/spor maksatlı çıkış ve istisnai olarak işin doğası gereği yerinden yapılması zorunlu olan işler için sokağa çıkışa izin verilecek şekilde bir uygulamaya geçildiğini belirtmiştir.

3.4.1. Sağlık Sektörü ve Halk Sağlığı Kapsamında Alınan Tedbirler

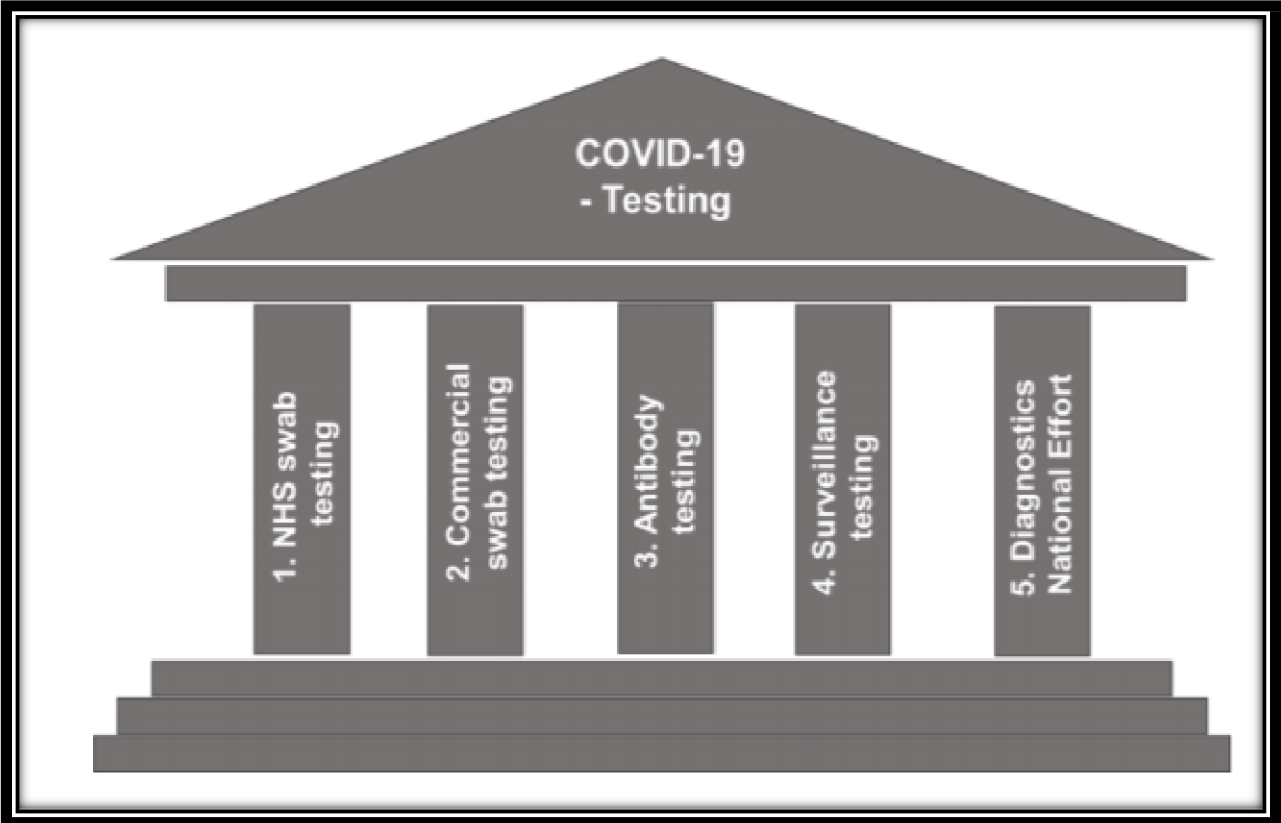
İngiltere Hükümeti, alınan karantina tedbirleri uyarınca bazı sağlık önlemleri olarak vatandaşların evde kalması yönünde bilgilendirme kitapçığı yayınlamıştır. Söz konusu bilgilendirmede; elzem ihtiyaçlar haricinde vatandaşların evlerinden çıkmamaları gerektiği vurgulanmış ve hastanelerin de tehlike arz ettiği belirtilerek sağlık ihtiyaçları için akıllı telefon, bilgisayar ve tabletlerden kullanılabilecek uygulama sayesinde NHS (National Health Service) yardımı alınabileceği açıklanmıştır. İlgili uygulama sayesinde vatandaşların aile hekimleri ile sanal ve risksiz bir ortamda bir araya gelerek reçete vb. ihtiyaçların giderilmesi hedeflenmiştir.

Hükümet koronavirüs testi için 5 sütunlu stratejisinin bir parçası olarak şu anda virüse sahip olup olmadıklarını görmek için koronavirüs benzeri semptomları olan insanları test etmektedir. Hükümetin 5 sütunlu stratejisi aşağıdaki gibidir:

İngiltere'de COVID-19 Salgını, Mayıs 2020

- **NHS Swab Testi:** Bu tür testler, NHS'nin, klinisyenlerin en etkili tedavi seçeneklerine karar vermesine yardımcı olarak en ağır hastalıktan kurtulanları tanımlamasına ve etkili bir şekilde bakım yapmasına olanak tanımaktadır. Bu testleri büyük ölçüde Halk Sağlığı, İngiltere'nin bölgesel laboratuvar ağı ve Mart ayının başından beri ülke genelindeki NHS laboratuvarları aracılığıyla verilmektedir.
- **Ticari Swab Testi:** 4 Nisan itibariyle pilot aşamada beş yeni test alanında yaklaşık 4.500 NHS çalışanı test edilmiştir. Önümüzdeki haftalar ve aylar boyunca, test ölçeğini çok daha yüksek oranlarda artırmak istenmekte - binlerce sağlık ve bakım personeline ulaşmak - ve aynı zamanda diğer sektörlerdeki kritik kilit çalışanları da kapsamak amaçlanmaktadır. Bu, daha fazla personel serbest bırakmaya izin verecek ve kamu hizmetlerinin baskı altında olduğu bir zamanda kapasiteyi arttıracaktır.
- **Antikor Testi:** Antikor testleri insanlara virüse sahip olup olmadıklarını ve bağışıklık geliştirip geliştirmediğini söyleyebilmektedir. Bu tür testler bir kan örneği alınarak ve doğru COVID-19 antikorlarının varlığına bakılarak yapılmaktadır. Bir laboratuvar ortamında kanıtlandıktan sonra, bu test evde bir parmak delme ile potansiyel olarak yapılabilen ve yirmi dakika gibi kısa bir sürede hızlı sonuçlar verebilmektedir.
- **Gözetim Testi:** Enfeksiyon oranını ve virüsün ülke geneline nasıl yayıldığını anlamak için güçlü nüfus izleme programları gereklidir. Virüsü içermek için şimdiye kadar alınan önlemlerin etkisini değerlendirmede, mevcut ve gelecekteki eylemleri bildirmede ve yeni testler ve tedaviler geliştirmede yardımcı olmaktadır.
- **Ulusal Teşhis Çabası:** İngiltere'nin yenilikçi fakat nispeten küçük bir teşhis endüstrisi mevcuttur. Ancak bunu büyük ölçüde ve hızlı bir şekilde büyütmek gerekmektedir. Tüm İngiliz yaşam bilimleri şirketlerinin kaynaklarını kitle testlerini ölçeklendirmeye ve yaymaya dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Kısa vadede bu, söz konusu stratejideki diğer gruplarda belirtilen arzın karşılanmasına yardımcı olacak ve daha sonraki aylarda ve yıllarda test taleplerini karşılayabilecek İngiltere'de esnek, teşhis kabiliyeti geliştirmeye yardımcı olacaktır.

Şekil 8: Hükümetin COVID-19 Testi için 5 Sütunlu Stratejisi

Kaynak: İngiltere Hükümeti Resmi Web Sayfası

Hükümet ve NHS salgını yönetmek, iletimi azaltmak ve tıbbi müdahaleye ihtiyaç duyanları tedavi etmek için gerekli adımları atarak, koronavirüs (COVID-19) salgınının vatandaşların günlük yaşamları üzerindeki etkisini azaltmayı amaçlamaktadır. Vatandaşlar bu süre zarfında sıkılmış, sinirli, yalnız, düşük, endişeli hissedebilir ve sağlıkları veya kendilerine yakın olanlarla ilgili endişeleri olabilmektedir. Herkes olaylara değişik tepkiler verebilmektedir. Hükümet vatandaşların beden sağlığının yanı sıra zihin sağlığına da dikkat etmeleri ve gerekiyorsa daha fazla destek almaları gerektiğini vurgulayarak mental olarak da salgının etkilerini azaltmaya yönelik bir kitapçık yayınlamıştır. Kitapçıkta yer alan bilgilendirmeler ile sosyal mesafe ve evde kalma konularında bilinçlenen vatandaşları, ailelerini ve NHS'yi korumaya yardımcı olduğu belirtilerek olası mental rahatsızlıkları azaltmaya yönelik tavsiyelerde bulunulmuştur.

3.4.2. Ekonomik Tedbirler

Birleşik Krallık hükümeti, ülke ekonomisini COVID-19 salgını etkilerine karşı güçlendirmek için 17 Mart 2020 tarihinde bir mali önlem paketi açıklamıştır. Bunlar arasında şirketlerin kredi erişimi için 330 milyar £ (İngiltere GSYH'sinin %15'ine eşdeğer) tutarında kaynak yaratılması, havayolları için destek planı, bu yıl ve gelecek yıl için belediye vergisi istisnaları, konut kredi ödemelerinde 3 aylık erteleme ve sigortasız küçük firmalara yardım bulunmaktadır. Bu paketin yeterli olmaması durumunda daha da ileri önlemler alınacağı belirtilmiştir.

Ülkede salgın nedeni ile ithalat kısıtlaması uygulaması bulunmamaktadır.

İngiliz Hükümeti, COVID-19 nedeniyle alınan tedbirlerin zararından kurtulmaya çalışan girişim sermayesi destekli işletmeler için 1.25 milyar £ değerindeki kurtarma planının bir parçası olarak İngiltere'nin en yenilikçi girişimlerinden bazılarını yatırım yapacağını bildirmiştir. Ayrıca, hükümet girişim sermayesi destekçileriyle birlikte krizden zarar gören, yüksek büyüme gösteren şirketler için 500 milyon £ ortak yatırım fonu başlatacaklarını ve özel sektör parasını devlet destekli kredilerle eşleştirerek, öz kaynaklara dönüştürmeyi amaçladıklarını açıklamıştır. Araştırma ve geliştirmeye odaklanan daha küçük işletmeler de 750 milyon £ tutarında yeni bir hibeye ve krediye başvurabilmektedir.

Ekonomik teşvik önlemleri

(örneğin krediler, borç geri ödemeleri moratoryumu...)

Küçük işletmeler için Koronavirüs Ticari Kesinti Kredi Planı (45 milyon £'a kadar cirosu olan işletmeler için)

- Koronavirüs İş Kesintisi Kredi Planı (CBILS) kapsamında yıllık cirosu 45 milyon £'dan fazla olmayan İngiliz şirketleri, Hükümetin borç verdiği bir İngiliz İş Bankası (BBB) programı kapsamında, 12 ay boyunca 5 milyon £'a kadar faizsiz borç alabilir. Her bir kredinin %80'i için garanti (alacaklar üzerinde borç veren başına sınırlama uygulanır) ve ilk 12 aylık faiz masrafı karşılanır.
- CBILS kapsamında vadeli krediler, kredili mevduat, fatura finansmanı ve varlık finansmanı yoluyla 6 yıla kadar finansman sağlanabilir.
- 45 milyon £ ciro eşiği, bireysel şirket ciro seviyesinden ziyade grup cirosu için geçerlidir.
- CBILS'e erişim yaklaşık 40 BBB akredite borç veren tarafından yapılır. CBILS sağlayıcılarının sayısı artmaya devam etmekte ve yeni alternatif finansman borç verenler, daha küçük işletmeler için daha fazla seçenek ve arz çeşitliliği yaratan program kapsamında akredite edilmektedir.
- İşletmeler, CBILS'e erişmek istiyorlarsa mevcut banka borç verenleriyle konuşmalıdırlar. 3 Nisan'da Hükümet, uygun KOBİ'ler tarafından kullanımını iyileştirmesi ve hızlandırması beklenen şema kılavuzlarına bazı yapısal iyileştirmeler getirmiştir.

Koronavirüs Büyük İşletme Kesinti Kredi Şeması (Cirosu 45 milyon £ üzerindeki işletmeler için)

- 3 Nisan 2020'de Şansölye, Koronavirüs Büyük İşletme Kesinti Kredi Şeması'nın (CLBILS) yeni bir planın uygulanacağını duyurmuştur. KOBİ CBILS programına benzer şekilde, bankaların yıllık cirosu 45 milyon £ ile 250 milyon £ arasında olan işletmelere 25 milyon £'a kadar (CBILS 5 milyon £'a kadar) kredi verebilmelerini sağlamak için %80'lik bir devlet garantisi bulunmaktadır. Cirosu 250 milyon £ 'dan fazla olan firmalar kredi verenlerden 50 milyon £'a kadar borç alabilmektedir.
- Bu, bankalara koronavirüsten etkilenen ancak CLBILS olmadan ödünç veremeyecekleri daha fazla işletmeye kredi verme konusunda güven vermeyi amaçlamaktadır. Bu program, COVID-19'dan önce uygun, nakit akışı eksiklikleri yaşayan ve ek finansmanla zorluktan kurtulabilecek işletmeler içindir. CLBILS kredileri ticari bankalardan alınacak ve ticari faiz oranları tahsil edilecektir.

COVID-19 Kurumsal Finansman Tesisi (CCFF)

- CCFF, ticari işletme şeklinde kısa vadeli kurumsal borç alımı yoluyla büyük işletmelere fon sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. İngiltere Merkez Bankası, uygunluk detayları ve nasıl başvuru yapılacağı da dahil olmak üzere tesiste rehberlik yayınlamıştır.
- Finansman söz konusu şartları sağlayan şirketlere açıktır; (1) "İngiltere ekonomisine maddi katkı sağlayan"; (2) pandemi öncesinde sağlam finansal sağlıkta olduklarını gösterebilmiş; ve (3) kısa vadeli veya uzun vadeli yatırım yapılabilen iyi kredi notuna sahip olan veya başka şekilde yatırım derecesine eşdeğer finansal güç gösterebilen.
- Program, en az 12 ay boyunca ve nakit akışı baskılarını hafifletmek için adımlar gerektiği sürece çalışacaktır. Başvuru yapmak isteyen işletmeler, uygunluklarını bankalarıyla görüşmelidir.
- 23 Mart 2020'de hayata geçirilen CCFF ve 2 Nisan 2020'de yayınlanan İngiltere Bankası verileri, bu tesis kapsamında 1.9 milyar £ ticari kağıt satın alındığını ve 3 Nisan 2020'deki HM Hazine açıklamasına göre 1.6 milyar £'un daha vaat edildiğini göstermektedir.

Ön Saf Hayır Kurumları için 750 milyon £ Koronavirüs Fonu

- İngiltere hükümeti, darülacezeler ve aile içi istismar mağdurlarını barındıran kurumlar da dahil olmak üzere İngiltere'de virüsle mücadele kapsamında ön saflarda faaliyet gösteren hayır kurumları için 750 milyon £ değerinde finansman açıklamıştır. Söz konusu finansmanın 60 milyon £'unun İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'ya verilmesi kararlaştırılmıştır.
- 360 milyon £ Hükümet departmanları tarafından kriz sırasında kilit hizmetler sunan ve savunmasız kişileri destekleyen yardım kuruluşlarına - hastaneler ve aile içi istismar mağdurları da dahil - doğrudan tahsis edilecek, 370 milyon £ ise İngiltere'dekiler için Ulusal Piyango Topluluk Fonu'na hibe yoluyla olmak üzere küçük ve orta ölçekli hayır kurumlarına gidecektir.

Yüksek büyüme gösteren şirketler için Gelecek Fonu

- 20 Nisan'da hükümet, İngiltere'de yüksek büyüme gösteren şirketlerin kriz sırasında devam etmeleri için gereken yatırımları almasını sağlamaya yönelik 500 milyon £ değerinde bir kredi programı oluşturacağını açıklamıştır.
- Program, İngiliz İş Bankası (BBB) ve hükümet taahhüdüne en az uyan özel yatırımcılar ile ortaklaşa sunulacak ve Mayıs ayında başlayacaktır.
- Hükümet, İngiltere merkezli şirketlere 125.000 £ ile 5 milyon £ arasında para temin edecektir (500 milyon £'luk fon, devletten 250 milyon £ ve özel yatırımcılardan eşit eşleştirme fonundan oluşmaktadır).

- Bu krediler, şirketin bir sonraki nitelikli finansman turunda veya geri ödenmedikleri takdirde kredinin sonunda otomatik olarak öz kaynaklara dönüşecektir.
- Program, son beş yılda üçüncü taraf yatırımcılardan en az 250.000 £ hisse senedi yatırımı yapan İngiltere'deki kayıtlı şirketlere açıktır.
- Uygunluk kriterleri ve fon operasyonu hakkında daha ayrıntılı bilgi ilerleyen zamanda yayınlanacaktır.

Araştırma ve geliştirmeye odaklanan KOBİ'lere destek

- 20 Nisan'da hükümet, COVID-19 salgını tarafından vurulan yenilikçi firmalar için daha geniş destek paketinin bir parçası olarak, araştırma ve geliştirmeye odaklanan küçük ve orta ölçekli işletmeler için 750 milyon £ hedefli destek duyurmuştur.
- Ulusal inovasyon ajansı olan Innovate UK, mevcut 2.500 Innovate UK müşterileri için hibe ve kredi ödemelerini 200 milyon £'a kadar hızlandırmıştır.
- Mevcut müşterilere verilen desteği artırmak için 550 milyon £ ek olarak sunulacak ve şu anda Innovate İngiltere fonu almayan yaklaşık 1.200 firmaya 175.000 £ destek sunulacaktır.
- İlk ödemeler Mayıs ayı ortasına kadar yapılacaktır.

3.4.3. Vergi Tedbirleri

Şansölye, COVID-19'un neden olduğu ekonomik aksama yoluyla kamu hizmetlerini, bireyleri ve işletmeleri desteklemek için geçici, zamanında ve hedefli tedbirler paketi hazırlamıştır. Hükümet, İngiltere Bankası ve uluslararası ortaklarla yakın bir şekilde çalışmaya devam etmekte ve bütçede aşağıdaki düzenlemeleri yapmak için üç maddelik bir plan açıklamaktadır: (i) Kamu Hizmetlerini (özellikle Ulusal Sağlık Hizmetleri "NHS") desteklemek, (ii) COVID-19'dan etkilenen kişileri desteklemek; ve (iii) maliyetlerde veya finansal aksaklıklarda artış yaşayan işletmeleri desteklemek. Her hafta ilave önlemler ve rehberlik duyurulmakta ve Hükümet, politika hedeflerine ulaşılmasını sağlamak için işletmeler, endüstri kuruluşları ve profesyonel hizmetler toplumu ile diyalog halindedir.

20 Mart 2020 ve 30 Haziran 2020 arasında ödenmesi gereken KDV ödemelerinin ertelenmesi

İngiltere hükümeti, 20 Mart ve 30 Haziran 2020 tarihleri arasında ödenmesi gereken KDV ödemelerinin (hesaptaki ödemeler dahil) vergi mükellefi seçeneğinde ertelenebileceğini açıklamıştır. Vergi mükellefinin erteleme seçeneğini seçmesi durumunda, ödeme 31 Mart 2021 tarihinde veya bu tarihten önce yapılmalıdır. Erteleme sonucu hiçbir faiz veya ceza talep edilmez ve vergi mükelleflerinin erteleme yapmaları için HMRC'den (İngiltere Gelir ve Gümrük İdaresi) bildirimde bulunmaları veya onay istemeleri gerekmez. Erteleme, KDV'nin AB'deki tüketicilere dijital hizmet satışları üzerinden raporlandığı ve ödendiği Mini One Stop Shop (MOSS) programı kapsamındaki KDV ödemeleri için geçerli değildir. Erteleme, İngiltere KDV tescilli tüm işletmeler için geçerlidir. HMRC, bu süre zarfında vergi mükelleflerine, geri ödeme KDV iadeleri veya KDV iade talepleri gibi herhangi bir KDV ödemeye devam edecektir. HMRC, bu dönemde KDV otomatik ödeme ödemeleri tahsilatını otomatik olarak askıya almaz ve işletmelerin otomatik ödeme talimatlarını iptal etmeleri ve zamanı geldiğinde yeniden kurmayı hatırlamaları gerekir. İşletmeler KDV iadelerini normal şekilde hazırlamaya ve teslim tarihlerine kadar dosyalamaya devam etmelidir.

Hükümet tarafından bugüne kadar yayınlanan rehberlik oldukça sınırlıdır. Yaygın olarak dağıtılmış, ancak henüz yayınlanmamış HMRC rehberliği, erteleme açıklamaları ve değerlendirmelere ilişkin olarak ödenmesi nedeniyle KDV için geçerli olmadığını göstermektedir. Ayrıca, erteleme için İthalat KDV/Gümrük Vergileri ve Makine Oyunları Görevi, Sigorta Primi Vergisi vb. gibi diğer vergiler için geçerli olmadığını

doğrulamaktadır. Ayrıca, müteakip herhangi bir geri ödemenin ertelenen KDV'ye mahsup edilmeyeceği, ancak duyuru öncesinde mevcut borçlara mahsup edileceği teyit edilmiştir.

Temmuz 2020 Gelir Vergisi ödemesinin 31 Ocak 2021'e ertelenmesi

31 Temmuz 2020'ye kadar ödenecek Gelir Vergisi ödemeleri 31 Ocak 2021 tarihine kadar ertelenebilir ve HMRC geç ödeme için otomatik olarak ceza veya faiz talep etmez. Tecil isteğe bağlıdır ve hala Temmuz ayı ödemelerini yapabileceklerin "iyi vatandaşlar" gibi davranmaları ve borçlu oldukları vergiyi zamanında ödemeleri teşvik edilmektedir. Hesaptaki ödemeler normalde PAYE sistemi üzerinden muhasebeleştirilmemiş veya PAYE üzerinden yeterli vergi indirim yapılmayan gelire uygulanmaktadır. Bu sadece gelir vergisi rejimindeki vergi mükellefleri ile ilgilidir; tipik olarak kurumlar vergisine tabi bir şirket yapısı üzerinden çalışmayanlar aşağıdaki gibi olabilir:

1. Bireyler: Serbest meslek bazında faaliyet gösteren; bir ortaklığa ortak olanlar (LLP'ler dahil); ve PAYE dışında gelir vergisi yükümlülüğü olanlar

2. Mütevelli Heyeti

3. Gelir vergisine tabi şirketler

HMRC'ye Ödeme Zamanı

Diğer vergiler için HMRC'ye ödenmesi gereken (veya vadesi geçmiş) vergi ödemelerini ertelemek için HMRC'ye Ödeme Zamanı talepleri yapılabilir. Vergi ödemelerini ertelemek isteyen mükellefler, erteleme neden gerekli olduğunu gerekçelendirebilmelidir. Bir Müşteri Uyum Yöneticisi'ne sahip vergi mükellefleri için, erteleme konusunda anlaşmaya varmanın en hızlı yolu bu olabilir. Diğer talepler için 0800 024 1222'de HMRC Koronavirüs yardım hattı da bulunmaktadır. HMRC'nin bugüne kadarki yaklaşımı 3 aydır erteleme izin vermektir.

Hayati tıbbi malzeme ithalat vergilerinden feragat

31 Mart 2020'de İngiltere Şansölyesi, ventilatörler, koronavirüs test kitleri ve koruyucu giysiler de dahil olmak üzere hayati tıbbi ekipmanlardan alınan ithalat vergilerinden feragat edileceğini duyurmuştur. Bugüne kadar sadece sınırlı rehberlik sağlanmıştır.

İşletme fiyatlarındaki rahatlama

İşletme oranları veya yurt içi olmayan fiyatlar, İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'daki yerel yetkililer tarafından uygulanan mülke dayalı bir işletme vergisidir. Fiyatlar, mağazalar, ofisler, barlar, depolar, fabrikalar, tatil evleri veya konuk evleri gibi ev dışı mülklerin çoğunda ücretlendirilir. Bir bina veya binanın bir kısmı ev dışı amaçlar için kullanılıyorsa iş ücretlerinin ödenmesi gerekebilir.

İngiltere Hükümeti, 1 Nisan 2020'den itibaren 12 aylık dönemde İngiltere'de geçerli İş Oranları Perakende İndirimini %100'e çıkarmıştır. İndirimi %100'e çıkarmanın yanı sıra, Birleşik Krallık Hükümeti, perakende, eğlence ve konaklama işletmeleri sektörünü de kapsayacak şekilde yardım kapsamını genişletmiştir. Rölyeften yararlanacak mülkler işgal edilmeli ve tamamen veya esas olarak uygun bir amaç için kullanılmalıdır. Hükümet, İngiltere'deki hangi mülklerin buradaki rahatlama için uygun olacağı konusunda rehberlik yayınlamıştır. İskoç ve Galler Hükümetleri perakende, eğlence ve konaklama işletmeleri için aynı 12 aylık dönemi kapsayan eşdeğer yurt içi olmayan fiyat aralıklarını başlatmıştır. İngiltere ve İskoçya'da %100 indirim için uygun olan mülklerin ölçülebilir değeri konusunda bir sınır yoktur. Değeri 500.000 £'a kadar olan mülkler, Galler'deki Perakende, Eğlence ve Konaklama sektörleri için uygundur.

2019-20'de perakende indirim alan işletmeler mümkün olan en kısa sürede yerel makamları tarafından geri ödenecektir. Bir önceki yıl perakende indirimi almayan (veya sadece mülklerinden bazılarında alınan) yeni genişletilmiş perakende indirimi almaya hak kazanan işletmelerin, indirim 2020 için doğru bir şekilde uygulanmasını sağlamak için yerel makamlarına başvurmaları gerekebilmektedir. Rölyeflerin uygunluğu veya sağlanması ile ilgili her türlü soruşturma, ilgili yerel makama yönlendirilmelidir.

Kuzey İrlanda'da, 30 Haziran 2020 tarihinde sona eren 3 aylık dönemde kamu sektörü ve kamu hizmetleri hariç tüm işletme faiz oranları için herhangi bir ücret alınmayacaktır.

Sıkıntılı işletmelerin, yerel makamları aracılığıyla Sıkıntı Yardımını talep edebileceklerine dikkat edilmelidir. Başvurabilecek başka muafiyetler ve yardımlar da mevcuttur.

Yayınlanan rehber göre (2 Nisan 2020'de güncellenmiştir) Hükümetin değerlendirmesi, COVID-19'un yardım alan sektörler üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, iş oranlarının 2020-21 genişlemiş iş, eğlence ve otelcilik indiriminin bir devlet yardımı olmadığı yönündedir. Hükümet bu konuyu Avrupa Komisyonu ile yapılan görüşmelerde dikkate almıştır ve bu tartışmaların ardından bu analizden memnun kalmıştır. Bu, AB Devlet Yardımları Geçici Çerçevesi kapsamındaki 800.000 Euro sınırının geçerli olmadığı için yerel makamların tüm uygun mülklere rahatlama uygulayabileceği anlamına gelmektedir.

Ek bilgi:

Gümrük işlemleri

HMRC İngiltere'deki tüm gümrük gümrük işlemleri için otomatik bir uzatma planı uygulamaktadır.

Diğer önlemler

Sınır Gücü ve HMRC, tüm sınır konularını harmanlamak ve sınır sürecini düzeltmek için hükümetin dört bir yanından bilgi olarak birleşik bir koordinasyon birimi sunmaktadır.

3.4.4. İstihdama Yönelik Tedbirler

İş Tutma Planı (JRS)

- Faaliyetleri COVID-19 salgından ciddi şekilde etkilenen işverenleri desteklemek için HMRC söz konusu işletmelere aşağıdakileri kapsayan şekilde ödeme yapacaktır:
 - Ücretsiz izne çıkartılan işçilerin maaşlarının %80'i ayda 2.500 £ üst sınır olmak üzere;
 - İlgili İşverenlerin NIC ve minimum otomatik işveren emeklilik katkı payları ödenecektir.
- İşveren, ücretsiz izinli çalışanı için referans ücretinin %80'inden daha düşük ve ayda 2.500 £ ödemelidir.
- İşverenlerin doldurma seçeneği vardır, ancak bu miktardan daha fazla ücretsiz izinli çalışanlara ödeme yapmaları gerekmemektedir, fakat ücretlerdeki herhangi bir azalma mevcut iş kanununa tabidir.
- JRS Haziran sonuna kadar sürecektir. HMRC online portalını 20 Nisan'da açmıştır ve ödemelerin kısa bir süre içinde başlaması beklenmektedir.
- Çalışanların statüsünün değiştirilmesi mevcut iş kanununa tabidir ve müzakere edilebilir.
- Her seferinde en az üç hafta olması şartıyla, çalışanlar birden çok kez ücretsiz izne çıkartılabilir.

- Hibe almaya hak kazanabilmek için ücretsiz izne çıkarılan çalışanlar firma için çalışamazlar. Ancak, başka bir işveren için çalışmalarına izin verilmektedir.

JRS, COVID-19'dan ciddi şekilde etkilenen her ölçekteki işletme için uygulanabilir.

Küçük işletmeler için Yasal Hasta Ücret İadeleri

- 28 Şubat 2020 itibariyle 250'den az çalışanı olan işletmeler COVID-19 nedeniyle 2 haftaya kadar devamsızlık için ödenen Yasal Hastalık Ödemesi Hükümeti'nden geri ödeme alabilir.
- Bu aynı zamanda Hükümet tavsiyesi doğrultusunda kendi kendine tecrit nedeniyle de yokluğu kapsamaktadır (yani bir çalışanın hasta olamayacağı veya COVID-19 semptomlarına sahip olabileceği, ancak kendi kendine tecrit etmesi ve sonuç olarak çalışamayacağı durumlarda).
- Normal SSP kuralları uyarınca, SSP yalnızca hastalıkla ilgili devamsızlığın dördüncü gününden itibaren ödenebilir.
- Hükümet, işçilerin SSP'yi dördüncü günden ziyade hastalık yokluğunun ilk gününden talep edebilmesi için değişiklikler getirmektedir. Bunun sadece COVID-19 ile ilgili devamsızlığı olan çalışanlar ile sınırlı olduğu görülmektedir ve diğer nedenlerden ötürü hastaliksızlığı olan işçiler için geçerli olabilir.
- Hükümet, önümüzdeki aylarda işverenlerle birlikte çalışarak işverenlere en kısa sürede geri ödeme mekanizması kuracaktır. Mevcut sistemler SSP için işveren iadelerini kolaylaştırmak üzere tasarlanmamıştır.
- HMRC'nin yayınladığı rehberde yer alan bazı kilit noktalar şunlardır:
 - Geri ödeme, 13 Mart 2020 veya sonrasında başlayan hastalık dönemleri için geçerli SSP oranına göre yapılacaktır.
 - Şirket'in bu tazminat geri ödemesinin 28 Şubat 2020 tarihinde veya bu tarihten önce başlayan bir PAYE bordro programı olması gerekir.
 - Program, her türlü iş sözleşmesi (tam zamanlı çalışanlar, yarı zamanlı çalışanlar, acente sözleşmeleri çalışanları ve esnek veya sıfır saatlik sözleşmelerdeki çalışanlar dahil) bireyleri kapsamaktadır.
 - 250 çalışan testi, bağlı şirketler için toplam PAYE çalışanlarının toplam sayısına dayanmaktadır.
 - İşverenlerin geri ödeme talepleri için personel devamsızlıklarının kayıtlarını tutmaları gerekecek; çalışanların doktor notu vermesine gerek kalmayacaktır.
- Hükümet yeni bir çevrimiçi 'izolasyon notları' hizmeti başlatmıştır. Notlar, çalışanlarına işverenlerine COVID-19 nedeniyle kendi kendilerini tecrit etmeleri tavsiye edildiğini ve semptomları olduğu için veya semptomları olan biriyle yaşadıkları için çalışamayacağına dair kanıt sağlayacaktır.
- Bir izolasyon notu, bir doktordan uygun bir not istemek yerine bir çalışanın kendi kendini tecrit ettiği yerlerde çalışmama konusunda tatmin edici bir kanıt olacaktır.

Notlar NHS web sitesi, NHS 111 çevrimiçi veya NHS Uygulaması aracılığıyla edinilebilmektedir.

Şirketler tarafından istihdam edilen kişileri desteklemek için mevcut önlemler

Yıllık izin kurallarının gevşetilmesi

- Koronavirüs nedeniyle yasal yıllık izin haklarının tamamını almayan çalışanlar, bunu sonraki 2 izin yılına devredebileceklerdir. Bu değişiklik, personelin yıllık izin hakkını kaybetmeden COVID-19'a karşı ulusal çabalarında çalışmaya devam etmesini sağlamayı amaçlamaktadır.
- Yönetmelikler iki yıl boyunca 4 haftaya kadar kullanılmamış izin verilmesine izin verecektir. Söz konusu tedbir şu anda tüm işletmeler için bağlayıcı değildir ve öncelikle 'kilit çalışanlara' yöneliktir.
- Kurallar, taşeron işçileri, düzensiz saatlerde çalışanlar ve sıfır saat sözleşmeli işçiler de dahil olmak üzere hemen hemen tüm işçiler için geçerli olan Çalışma Süresi Düzenlemeleri'nde değişiklik yapılarak uygulanacaktır.

[Şu anda, neredeyse tüm çalışanlar her yıl banka tatilleri de dahil olmak üzere 28 günlük tatil hakkına sahiptir. Ancak, bu hakkın çoğu izin yılları arasında taşınmaz, yani işçiler almazlarsa tatillerini kaybederler. Ayrıca, işverenlerin işçilerinin herhangi bir yıl içinde yasal haklarını almasını sağlama zorunluluğu da vardır - bunu yapmamak mali bir cezaya neden olabilir.]

Ekonomiyi desteklemek için şirketler tarafından istihdam edilmeyen kişileri desteklemeye yönelik mevcut önlemler

Serbest Meslek Gelirini Destekleme Programı (SEISS)

- SEISS, serbest meslek sahibi ve COVID-19 nedeniyle gelir kaybeden bir ortaklık/LLP üyelerini desteklemek için verilen bir hibedir. HMRC, bireylere 3 ay boyunca ayda maksimum 2.500 £ 'a kadar işlem kârının %80'i vergilendirilebilir bir hibe ödeyecektir (bu uzatılabilir). SEISS kapsamında hibe alan kişiler çalışmaya devam edebilirler.
- Ticari kazançları şu şekilde olmalıdır:
 - Yıllık 50.000 £'dan az; ve
 - bireyin toplam vergilendirilebilir gelirin yarısından fazlası.
- Hibe bir taksitte doğrudan bireyin banka hesabına ödenecektir. HMRC, bu hibe almaya hak kazanan kişilerle irtibata geçecek ve çevrimiçi başvuru yapmaya davet edecektir. Bireyler, davet edilmedikçe hibe ile ilgili olarak HMRC ile temas kurmamalıdır.
- Serbest meslek sahibi olan veya bir ortaklık/LLP üyesi olan bireyler, hibe almaya hak kazanmak için aşağıdaki tüm şartları yerine getirmelidir. Birey:
 - 2018-19 vergi yılı için Gelir Vergisi Öz Değerlendirme vergi beyannamesini (Vergi Beyannamesi)
 - 2019-20 vergi yılı içinde ticari işlemlerini;
 - Hibe başvurusu yaparken ticaret yapmaya devam ettiğini gösteren ilgili dökümantasyonu veya COVID-19 olmasaydı ticaretinin artacağını gösteren dökümantasyonu;
 - 2020-21 vergi yılında ticaret yapmaya devam etmek niyetinde olduğunu belirten belgeleri sunmalıdır ve
 - COVID-19 nedeniyle ticaret veya ortaklık karını kaybetmiş olmalıdır.
- 6 Nisan 2019 ve sonrasında işlem yapmaya başlayanlar uygun değildir. Serbest meslek kârları 50.000 £'dan az olmalıdır (son üç yılda 2018/19 veya ortalama kârlar için) ve vergilendirilebilir gelirin yarısından fazlasını temsil etmelidir.

- Bir şirket aracılığıyla çalışanlar SEISS tarafından kapsanmaz, ancak PAYE işletiyorlarsa maaşları İş Tutma Planına hak kazanabilir.
- Henüz 2018-19 Vergi Beyannamesi sunmamış ancak bu hibeye uygunluk şartlarını yerine getirecek olan bireylerin 23 Nisan 2020 tarihine kadar vergi beyannamesi vererek hızlı bir şekilde harekete geçmiş olmaları gerekmektedir.
- Ortalama, toplam ticaret kârı düzeyinin ve ticaret gelirinin toplam vergilendirilebilir gelire oranının belirlenmesinde uygulanabilir, böylece bir kişi aşağıdakilerden birine sahiptir:
 - 50.000 £'dan daha düşük ticari karlar ve bunlar 2018-19 vergi yılı için vergilendirilebilir gelirlerinin yarısından fazlasını oluşturur; veya
 - 2018-19 vergi yılı ve önceki iki yıl için, 50.000 £'dan az ortalama ticaret kârı ve bunlar aynı dönem için ortalama vergilendirilebilir gelirin yarısından fazlasını oluşturur.
- 6 Nisan 2016 - 5 Nisan 2019 tarihleri arasında üç yıllık dönemde ticarete başlayanlar için HMRC, yalnızca Vergi Beyannamesi'nin verildiği yılları kullanacaktır.
- HMRC, ticaret karlarının %80'ini, 6 Nisan 2016'dan 5 Nisan 2019'a kadar üç vergi yılından ortalama kar üzerinden hesaplayacaktır.

3.4.5. Gümrük Tedbirleri

Gümrük Vergisi Yardımı

- HMRC, COVID 19'un etkisiyle mücadele etmek için AB üyesi olmayan ülkelerden ithal edilen tıbbi malzeme ve teçhizat, koruyucu giysi ve benzeri eşyaların ithalatı konusunda bir esneklik başlatmıştır.

Ödeme kolaylıkları

- 20 Mart 2020 ile 30 Haziran 2020 tarihleri arasında yapılması gereken KDV ödemeleri 31 Mart 2021 tarihine kadar ertelenecektir. Tüm ertelenmiş KDV borçlarının 31 Mart 2021 tarihine kadar ödenmesi gerekmektedir.
- HMRC, COVID-19 nedeniyle bir sonraki vergi ödemelerini kaçıran veya kaçırabilecek işletmeler için ek Ödeme Süresi (TTP) olanakları sunmaktadır. İthalat KDV veya gümrük vergisi için geçerli değildir.
- COVID-19 nedeniyle ciddi mali sıkıntı yaşayan ve 15 Nisan 2020 tarihinde ertelenen gümrük vergisi ve ithalat KDV'sini ödeyemeyen vergi erteleme hesabı sahipleri, onaylamak için uzun bir süreye girmek üzere HMRC ile iletişime geçebilir veya teminatının iptali veya erteleme hesabı askıya alınmadan kısmi ödeme yapabilirler.
- Bir vergi erteleme hesabının kapsamına girmeyen gümrük/ithalat KDV ödemeleri: COVID-19'un doğrudan bir sonucu olarak nakit veya eşdeğeri ödeyen ve ciddi mali zorluklarla karşılaşan kayıtlı ithalatçılar, ödeme tarihinin uzatılması için HMRC ile irtibata geçebilir. Ödeme tarihi geçtiği takdirde, COVID-19'un işletme finansmanını nasıl etkilediğine dair bir açıklama yapmaları istenecektir. HMRC bu talebi dikkate alacak ve ek bir ödeme süresi kabul edip etmemeye karar verecektir. Karar münferit olarak alınacak ve reddedilebilecektir.

Gümrük işlemleri

- HMRC, İngiltere'deki tüm yetkili gümrük özel prosedürleri için otomatik bir uzatma planı uygulamaktadır.

3.4.6. Lojistik Tedbirler

İngiliz vatandaşları için hükümet tavsiyelerinin ardından, koronavirüs (COVID-19) salgını sırasında uluslararası seyahat konusunda yük endüstrisi rehberliği yayınlanmıştır. Uluslararası ve yurtiçi yük taşımacılığı (hava, gemi, karayolu ve demiryolu, roll-on/roll-off taşımacılığı dahil), İngiltere hükümeti tarafından seyahat tavsiyesi bağlamında önemli bir faaliyet olarak sınıflandırılmıştır. Gerekli olmayan seyahat önerileri, uluslararası ve yurtiçi yük taşımacılığı için geçerli değildir. En son seyahat önerilerini hükümetin resmi sitesinden bakabilir ve seyahat edilebilecek tüm ülkeler için e-posta uyarıları için kayıt oluşturmak gerekmektedir.

4. TÜRKİYE – İNGİLTERE İLİŞKİLERİ

4.1. EKONOMİK DURUM

T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından 4 Mayıs tarihinde yayınlanan “2020 Yılı Nisan Ayı Veri Bülteni” adlı raporda Genel Ticaret Sistemi kapsamında Türkiye’nin 2020 yılı Nisan ayında gerçekleştirdiği ihracatının 2019 yılı Nisan ayına kıyasla %41,38 oranında azalarak 8 milyar 993 milyon dolar ve ithalatının ise %28,31 oranında azalarak 12 milyar 957 milyon dolar olarak gerçekleştiği belirtilmiştir.

COVID-19 salgını Mart ayından itibaren Türkiye ile birlikte tüm dünyayı hem sosyal hem de ekonomik açıdan oldukça olumsuz etkilemeye başlamış ve salgının ekonomik yansımalarının Nisan ayında daha sert hissedilmesiyle Türkiye’nin ihracatı negatif yönde etkilenmeye devam etmiştir. AB ülkeleri başta olmak üzere Türkiye’nin önemli ihraç ülkelerinde görülen ciddi orandaki pazar ve talep daralmaları ve sınırlarda alınan karantina önlemleri Nisan ayı ihracatında yaşanan düşüşün ana nedeni olarak görülmektedir. Mart ve Nisan aylarında görülen söz konusu düşüş, Türkiye’nin yılın ilk 2 ayında % 4,0 oranında artış gösteren ihracatının da 4 aylık dönem itibarıyla negatif büyüme göstermesine yol açmıştır.

Tablo 2: GTS'ye Göre Türkiye'nin Dış Ticaret Verileri (Milyon \$)

Dış Ticaret	Nisan			Ocak-Nisan		
	2019	2020	Değişim (%)	2019	2020	Değişim (%)
İhracat	15.341	8.993	-41,38	59.875	51.742	-13,58
İthalat	18.073	12.957	-28,31	68.545	68.613	0,10
Dış Ticaret Hacmi	33.414	21.950	-34,31	128.420	120.355	-6,28
Dış Ticaret Dengesi	-2.732	-3.965	-45,11	-8.670	-16.871	-94,58

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı

Türkiye’nin Nisan ayı ihracatında bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla 6 milyar 348 milyon dolarlık bir düşüş görülürken ithalatında ise 5 milyar 116 milyon dolarlık bir düşüş kaydedilmiştir. Böylece Nisan ayında Türkiye’nin dış ticaret açığı 3 milyar 965 milyon dolar olarak gerçekleşirken dış ticaret hacmi ise bir önceki yılın aynı ayına göre % 34,31 azalarak 21 milyar 950 milyon dolar olarak kaydedilmiştir..

Türkiye açısından makine, hazır giyim/tekstil, elektrik ürünleri İngiltere’ye yapılan önemli ihracat kalemlerini oluştururken makine, tekstil, plastik ve plastik ürünler, demir ve çelik, elektronik cihazlar İngiltere ile ithalatın en önemli sektörlerini oluşturmaktadır.

2020 yılının ilk 3 ayında İngiltere ile yapılan dış ticaret verileri, 2019 yılı ile karşılaştırıldığında koronavirüsün etkisinin dış ticaret rakamlarına yansıdığı görülmektedir. 2019 Ocak ayında gerçekleşen 928 milyon dolarlık

İhracat 2020 Ocak ayında %10,9 azalışla 836 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Şubat ayına gelindiğinde ise 828 milyon dolarlık bir azalış ile %3,2 negatif yönlü bir değişim gerçekleşmiştir. Koronavirüsün İngiltere ve Türkiye’de yayılmaya başladığı Mart ayında da ihracat rakamlarında negatif yönlü seyir devam etmiştir. 2019 Mart ayında gerçekleşen 853 milyon dolarlık ihracat 2020 Mart ayında %10,3 azalışla 772 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İngiltere’de uygulanan olağanüstü hal durumu ve Türkiye ve İngiltere’de uygulanan sokağa çıkma kısıtlamaları, karantina uygulamaları, fabrikaların üretimi durdurması, uçuşların iptal edilmesi ve kara sınırlarının kapatılması dış ticareti olumsuz yönde etkileyeceği ve Nisan ayında da rakamlarda azalış görüleceği tahmin edilmektedir.

Tablo 3: GTS'ye Göre Türkiye'nin İngiltere İle Dış Ticareti

	İhracat		Değişim Oranı %	İthalat		Değişim Oranı %
	2019	2020		2019	2020	
OCAK	928.208.431	836.384.006	- %10,9	351.715.552	568.292.258	%38,1
ŞUBAT	855.575.177	828.729.552	-%3,2	360.460.067	429.267.589	%16
MART	853.063.613	772.980.029	- %10,3	483.254.600	465.995.930	-%3,7
3 Aylık Toplam	2.636.847.221	2.438.093.587	-%8,1	1.195.430.219	1.463.555.777	%18,3

Kaynak: TÜİK

T.C. Ticaret Bakanlığının resmi web sayfasında ülke bazlı yayınlanan “COVID-19 Gelişmeleri” bölümünde yapılan bilgilendirmede, sadece temel sektörlerde faaliyet gösteren endüstrilerin krizi zararsız atlatacağı ya da kar elde edeceği değerlendirilmektedir. Söz konusu durum, öncelikli olarak tıbbi ekipman, kişisel koruyucu ekipman, ilaç, temizlik ürünleri, ambalaj üreten şirketler için geçerlidir. Temel gıda ürünleri (pirinç, makarna, konserve, süt ürünleri, vb.) üreten ve ürünlerini süpermarketler aracılığıyla satan ve satışları sürekli artan tarımsal gıda şirketlerinin krizi en karlı şekilde atlatacakları değerlendirilmektedir. Diğer taraftan, otelcilik ve restoran sektörlerinde yaşanan felç gıda sektörünü de olumsuz etkilemektedir. Sektörel olarak yaklaşıldığında, hazır giyim/tekstil ve otomotiv ihracatımızı bilhassa olumsuz etkileyeceği değerlendirilmektedir. Arz ve talep şoku ile kendisini gösteren bu konjonktürden İngiltere pazarımızın en az etkilenmesi için talebi nispeten güçlü seyreden gıda, kimyasal ürünler, temizlik malzemeleri, hijyenik ürünler, tıbbi cihaz ve malzemeler gibi ürün gruplarında üretim ve ihracat kapasitemizin artırılması düşünülebilir.

4.2. LOJİSTİK DURUM

Tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs salgını lojistik sektöründe de fazlasıyla etkili olmuştur. Her gün yeni tedbirler açıklanmakta ve tedbirlere göre yeni eylem planları düzenlenmektedir. Türkiye'nin dış ticaretindeki en önemli bölgelerden biri de Avrupa Birliği bölgesidir. Koronavirüsün Avrupa'da yaygınlaşmasıyla AB ülkeleri adeta salgının merkezi haline gelmiştir. Başta İtalya, İspanya ve Fransa olmak üzere hemen her AB ülkesinde çok sıkı tedbirler alınmıştır. İngiltere de dahil olmak üzere 14 ülke koronavirüsle mücadele kapsamında sınır kapılarını kapatmıştır.

Türkiye'den Avrupa yönüne ve tersi yönde karayolu yük taşımaları şu an için devam etmektedir.

4.3. KARŞILIKLI GERÇEKLEŞTİRİLEN YARDIMLAR

Koronavirüs krizi kapsamında yurtdışına yapılan tıbbi yardımlar çeşitlilik gösteriyor. Birçok ülkede en yaygın yardım türü erzak dağıtımı olarak öne çıkmaktadır. Maske, biyolojik tehlike tulumu, tek kullanımlık koruyucu kıyafet, önlük, koruyucu gözlük, eldiven, antiseptik ve COVID-19 test kiti gibi ürünler de yine en çok dağıtılan ürünler arasındadır. T.C. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, 18 Nisan'da yaptığı açıklamada 116 ülkenin Türkiye'den yardım talebinde bulunduğunu ve bunların 44'üne yardım gönderildiğini söylemiştir.

İngiltere'ye Türkiye tarafından gönderilen ilk yardım 10 Nisan'da ulaşmıştır. Sonraki süreçte İngiltere, ücretini ödeyerek Türkiye'den ürün de satın almıştır.

Söz konusu desteklere istinaden, İngiltere'nin Avrupa'dan Sorumlu Devlet Bakanı Wendy Morton, Twitter hesabından gönderilen yardımların fotoğrafını paylaşarak, "Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'ya 250 bin kişisel koruyucu ekipman için teşekkürlerimi ifade etmek isterim." şeklinde mesaj yayınlamıştır.

5. KAYNAKÇA

1. Avrupa Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi – <https://www.ecdc.europa.eu/>
2. Avrupa Komisyonu COVID-19 Sayfası – https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response_en
3. BBC – <https://www.bbc.com/>
4. Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü – www.unido.org
5. Dış İlişkiler Konseyi – www.cfr.org
6. Dünya Sağlık Örgütü Resmi Web Sitesi – <https://www.who.int/>
7. Euronews – www.euronews.com
8. ITC Pazara Giriş Haritası – <https://www.macmap.org/covid19>
9. Trademap – www.trademap.org
10. T.C. Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Sayfası – www.covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr
11. T.C. Ticaret Bakanlığı Bilgi Sistemi – www.ticaret.gov.tr
12. Türkiye İstatistik Kurumu – www.tuik.gov.tr
13. Uluslararası Çalışma Örgütü – www.ilo.org
14. Vikipedi Özgür Ansiklopedi – www.wikipedia.org
15. Worldometers – <https://www.worldometers.info>
16. T.C. Ticaret Bakanlığı (4 Mayıs 2020), 2020 Yılı Nisan Ayı Veri Bülteni, <https://ticaret.gov.tr/data/5d5d031413b8768cc87d5f33/2020%20Y%C4%B1%C4%B1%20Nisan%20Ay%C4%B1%20Veri%20Bu%CC%88lteni-.pdf>
17. UNESCO Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü – <https://en.unesco.org/>
18. Rusya İnsan Sağlığı ve Tüketiciyi Koruma Kurumu – <https://www.rospotrebnadzor.ru/en/>
19. Resolution Foundation – www.resolutionfoundation.org
20. Birleşik Krallık İstatistik Ofisi – www.ons.gov.uk
21. İngiltere Hükümeti Dijital Hizmetler – www.gov.uk
22. J. Jusko, (29 Nisan 2020). Koronavirüs Krizi: Üreticiler Ne Söylüyor ve Ne yapıyor, <https://www.industryweek.com/covid19/media-gallery/21129951/the-coronavirus-crisis-what-manufacturers-are-saying-and-doing/slideshow?slide=7>
- 23.
24. https://en.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemic_in_the_United_Kingdom
25. www.bbc.co.uk
26. <https://www.utikad.org.tr/Detay/Sektor-Haberleri/28822/koronavirus-un-lojistik-faaliyetlere-etkisi-suruyor>
27. <https://home.kpmg/xx/en/home/insights.html>